

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

МИГРАЦИОНИ ПРОФИЛ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ЗА 2010. ГОДИНУ

Projekat finansira Evropska unija preko Delegacije Evropske unije u Republici Srbiji

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ	2
Скраћенице.....	4
ДЕО А: УВОД.....	5
Унутрашње миграције у Републици Србији.....	6
Трендови иселавања из Републике Србије	7
Трендови досељавања у Републику Србију.....	9
ДЕО Б: СТАЊЕ МИГРАЦИЈА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ.....	10
Б1: ОПШТА ПРЕКОГРАНИЧНА ПОКРЕТЉИВОСТ	10
1.1. Издавање виза.....	10
1.2. Прекогранична покретљивост која не спада у миграције.....	11
Б2: Међународне миграције, одобрења привременог боравка, стално настањена популација и натурализација	11
2.1. Имиграција.....	13
2.2. Одобрење привременог боравка	14
2.3 Странци стално настањени у Републици Србији	19
2.4 Радна имиграција.....	21
2.5 Страни студенти	24
2.6 Стицање држављанства	25
2.7 Емиграција	25
Б3: Статистика која се односи на превенцију илегалног уласка и боравка.....	33
3.1. Спречавање илегалног уласка у Републику Србију.....	33
3.2. Враћање лица која илегално бораве у Републици Србији.....	35
3.3. Трговина људима	38
Б4: Статистике о присилним миграцијама и међународној заштити.....	41
4.1. Тражиоци азила	41
4.2. Одлуке првостепеног органа о захтевима за азил	44
4.3. Одлуке другостепеног органа по изјављеној жалби на одлуке о захтевима за азил	44
4.4. Одлуке на основу управних спорова	44
4.5. Повратак држављана Републике Србије који не испуњавају услове за улазак, боравак или настањење на територији друге државе	44
4.6. Статистика о избеглим лицима према Закону о избеглицама	47
4.7. Интерно расељена лица	49
Б 5: Статистика о унутрашњим миграцијама	51
Б 6: ЗАКЉУЧАК	53
ДЕО Ц: УЗРОЦИ И ПОСЛЕДИЦЕ МИГРАЦИЈА.....	55
Ц1: ДЕМОГРАФСКИ ТРЕНДОВИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ.....	55
1.1. Витални догађаји.....	55
1.2. Основни континенти и карактеристике становништва.....	56
1.3. Образовне карактеристике становништва	57
1.4. Депопулација руралних области	58
Ц2: РАЗВОЈНИ ТРЕНДОВИ И МИГРАЦИЈЕ	59
2.1. Остваривање миленијумских циљева развоја у Републици Србији.....	59
2.2. Развој у Републици Србији према показатељима хуманог развоја	62

2.3. Развојни трендови према развојним индикаторима ЕУ	62
Ц3: ЕКОНОМСКИ ФАКТОРИ	64
3.1. Макроекономски услови.....	64
3.2. Конкурентност економије Републике Србије.....	65
3.3. Животни стандард	65
3.4. Повећање регионалних неједнакости.....	66
3.4. Економске добити од миграција – дознаке из иностранства	66
Ц4: СТАЊЕ И ТРЕНДОВИ НА ТРЖИШТУ РАДА.....	67
4.1. Показатељи активности и запослености	67
4.2. Карактеристике незапослености	68
4.3. Одлив радне снаге	68
Ц5: РАЗВИЈЕНОСТ И ДОСТУПНОСТ СОЦИЈАЛНИХ УСЛУГА.....	69
5.1. Укљученост у образовни систем и квалитет образовања.....	69
5.2. Здравствена заштита	70
5.3. Социјална заштита	70
Ц6: ЗАКЉУЧАК.....	71
ДЕО Д: ПОЛИТИКА УПРАВЉАЊА МИГРАЦИЈАМА	72
Д1: Међународни и национални нормативни оквир за регулисање миграција	72
1.1 Међународни нормативни оквир.....	72
1.2. Национални нормативни оквир	74
Д2: Институционални оквир за управљање миграцијама у Републици Србији	75
Д3: Националне политике управљања миграцијама.....	78
ЛИТЕРАТУРА	80
Прилог 1: Листе табела и графикана.....	81
Табеле	81
Графикони.....	84

Скраћенице

АП	Аутономна покрајина
АРС	Анкета о радној снази
БиХ	Босна и Херцеговина
БДП	Бруто национални производ
ЕУ	Европска унија
КЗ	Кривични закон
МОП	Материјално обезбеђење породице
МЦР	Миленијумски циљеви развоја
НСЗ	Национална служба за запошљавање
ОЕЦД	Организација за економску сарадњу и развој
ОШ	Основна школа
ПИ	Путна исправа
ПИСА	Међународни програм за тестирање ученика ОЕЦД
РЗС	Републички завод за статистику
САД	Сједињене Америчке Државе
СПП	Станица граничне полиције
СДИ	Стране директне инвестиције
СФРЈ	Социјалистичка Федеративна Република Југославија
СР Југославија	Савезна Република Југославија
СР Немачка	Савезна Република Немачка
СУС	Савезни уставни суд
СЦГ	Србија и Црна Гора
ТИМСС	Међународни тест постигнућа у математици и природним наукама
УН	Уједињене нације
УНИЦЕФ	Фонд Уједињених нација за децу
УНХЦР	Високи комесаријат Уједињених нација за избеглице
ФНРЈ	Федеративна Народна Република Југославија
ХИВ	Вирус хумане имунодефицијенције

ДЕО А: УВОД

Саопштење Европске комисије о миграцијама и развоју из 2005. године у Анексу VIII уводи Миграциони профил као инструмент држава који треба да обједини све информације о миграцијама и развоју и на тај начин омогући формулисање адекватних националних политика (Саопштење Европске комисије Савету, Европском парламенту Европском економском и социјалном комитету и комитету региона: Миграције и развој, Конкретна решења, ЦОМ, 2005, 390). Миграциони профил служи као средство праћења миграционих токова и трендова у земљи и на основу њега се успостављају и развијају механизми за прикупљање података о миграцији. Ажурира се сваке године и омогућава бољи увид у укупно стање миграција у земљи. Овај документ има за циљ да обезбеди надлежним органима у Републици Србији увид у релевантне миграционе трендове и последично омогући развој политика и усвајања потребних прописа у области управљања миграцијама.

Израда миграционих профила у државама југоисточне Европе почиње 2008. године, када је Међународна организација за миграције, на препоруку Европске комисије, почела са дефинисањем миграционих профила Албаније, БиХ, Македоније, Србије, Црне Горе и Турске за 2007. годину. Међународна организација за миграције је такође израдила Миграциони профил Републике Србије за 2008. и 2009. годину.

У међувремену, Мапа пута за либерализацију визног режима, коју је Европска комисија у јуну 2008. године презентовала Влади Републике Србије, као једну од обавеза наводи и успостављање и почетак примене механизма за надзор миграционих токова, што подразумева дефинисање Миграционог профила Републике Србије од стране Владе Републике Србије који ће бити редовно ажуриран и садржати податке о илегалној и легалној миграцији, као и образовање теланадлежних за прикупљање и анализу података о пореклу и токовима миграција.

Стратегија за управљање миграцијама, усвојена 23. јула 2009. године („Службени гласник РС”, број 59/09), препознаје ову обавезу, и наводи као један од стратешких циљева „Успостављање и примену механизма за свеобухватно и конзистентно праћење миграционих токова у Републици Србији”. У оквиру овог стратешког циља, Стратегија наводи и два специфична циља: „Институционализовати надлежност за прикупљање и анализу података о миграционом обиму и токовима” и „Дефинисати Миграциони профил Републике Србије и редовно га ажурирати”.

Такође, измењени и допуњени Национални програм за интеграцију Републике Србије у Европску унију (поглавље 3.24.2. Управљање миграцијама) наводи дефинисање Миграционог профила као краткорочни приоритет Републике Србије.

У циљу реализације ових активности, Комесаријат за избеглице је у фебруару 2011. формирао техничку радну групу за израду Миграционог профила. Чланови техничке радне групе су представници министарстава која сачињавају Координационо тело за праћење и управљање миграцијама: Министарство унутрашњих послова, Министарство спољних послова, Министарство економије и регионалног развоја, Министарство за

Косово и Метохију, Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу, Министарство рада и социјалне политике, Министарство вера и дијаспоре, као и представници Републичког завода за статистику и Комесаријата за избеглице. У раду групе и изради Миграционог профила учествују и експерти са пројекта „Јачање капацитета институција Републике Србије надлежних за управљање миграцијама и реинтеграцију повратника” који финансира ЕУ, а имплементирају заједно мисија Међународне организација за миграције у Републици Србији и Комесаријат за избеглице. Чланови техничке радне групе су утврдили образац Миграционог профила, који поред статистике о миграцијама укључује и приказ демографских и социо-економских фактора који утичу на миграције у Републици Србији. Основу за утврђивање обрасца је представљао образац Миграционог профила који је сачинила Међународна организација за миграције и који је у току рада техничке радне групе прилагођен потребама извештавања Републике Србије. Дефинисан је низ табела у складу са захтевима Евростата и европских стандарда, нарочито Уредбе 862/2007 Европског парламента и Савета од 11. јула 2007. године о Статистици Заједнице о миграцији и међународној заштити, као и у складу са постојећим одредбама националног законодавства Републике Србије којима се прописује праћење и вођење евиденција о различитим категоријама миграната. Табелеобухватају податке о земљама држављанства, рођења и земљама претходног боравкастранаца, полну и старосну структуру, као и друге релевантне индикаторекретању и боравку миграната за 2009.и2010. годину. Надлежне институције су доставиле податке и табеле Комесаријату за избеглице, након чега се приступило њиховој квантитативној и квалитативној анализи. По обављеној обради и анализи свих расположивих података, урађенје Миграциони профил Републике Србије.

Потребно је имати на уму да Миграциони профил представља слику о миграцијама у датом временском пресеку, као и да податке садржане у овом извештају треба узети у обзир имајући у виду и дугорочне миграторне трендове становништва Републике Србије. Сажет преглед ових трендова указује на динамична кретања становништва како у облику унутрашњих миграција, тако и у облику међународних миграција које су се одвијале кроз таласе исељавања становништва или токове досељавања у Републику Србију, међу којима су посебан социо-економски утицај имале присилне миграције током ратних сукобљавања на просторима некадашње СФРЈу последњој деценији прошлог века.

Унутрашње миграције у Републици Србији

Унутрашње миграције су у другој половини двадесетог века довеле до нове дистрибуције становништва у простору. У овом периоду убрзане модернизације и друштвено-економског развоја, преовладавале су миграције на линији село-град, као и пресељавања између градских насеља (врло често из мањих и средњих градова ка Београду или другим регионалним центрима Републике Србије), односно пресељавања ка насељима која су се привредно брже развијала (туристички, индустријски и саобраћајни центри итд.). Миграције су, с једне стране довеле до знатне концентрације становништва Републике Србије на релативно малом простору (урбане агломерације, индустријски центри, градска насеља, општинска средишта, туристички центри и слично), а с друге, до насељске дезинтеграције на широком, претежно руралном и аграрном простору (Р.Стевановић, 1995.). Обим и динамику поменутог процеса довољно добро илуструју две чињенице. Прво, док су 1948. године три од четири становника Републике Србије били пољопривредници (удео пољопривредног у

укупном становништву износио је 74,9%), по попису 2002. године то је сваки десети становник (10,9%). Друго, значајно је повећан удео градског у укупном становништву, са 18,3% у 1948. години на 56,3% у 2002. години.

Развој модерних миграција у Републици Србији у другој половини двадесетог века, односно трансфер становништва из пољопривреде у непољопривредна занимања, и из сеоских у градска насеља, уз опште одлике избегличких миграција које су више усмерене ка градовима, промениле су односе аутохтоног и мигрантског становништва по типу насеља. У попису 2002. године у Републици Србији мигранти су чинили у градским насељима 50,9%, а у осталим неградским насељима 39,2% сталног становништва. Релативно висок удео мигрантског становништва у неградским насељима објашњава се чињеницом да статистички статус града немају сва општинска седишта, да поједина сеоска насеља у непосредној близини градова представљају центре имиграције (мигранти приспели модерним миграцијама, као и избегличким струјама током последње деценије двадесетог века).

По попису 2002. године градови централне Србије имали су више мигрантског (51,6%), а градови АП Војводине више аутохтоног (51,1%) становништва. Већи удео мигрантског у укупном градском становништву у централној Србији него у АП Војводини последица је утицаја Београда као посебно снажног пола концентрације миграната током друге половине двадесетог века, као и већине регионалних урбаних центара. За разлику од градских насеља, у „осталим” насељима удео мигрантског у укупном становништву био је у АП Војводини већи (44,3%) него у централној Србији (37,3%). Колонизација после Другог светског рата у АП Војводини, као и најновије избегличке струје током 90-их година прошлог века, биле су у значајној мери усмерене ка сеоским насељима АП Војводине, па отуда међу становништвом војвођанских села има релативно више миграната него у селима централне Србије.

Анализом података о полној структури мигрантског становништва по пописима у периоду од 1953. до 2002. године и учешћу мушког и женског мигрантског у укупном становништву можемо закључити да су удели мигрантског у укупном становништву Републике Србије у порасту код оба пола. У свим пописима становништва утврђени су знатно већи проценти мигрантског становништва женског пола, али са тенденцијом опадања (учешће женског у укупном мигрантском по пописима од 1953. до 2002. године опало је са 64,1% на 60,1%). Ова већа просторна покретљивост жена најчешће се објашњава чињеницом да жене, услед удаје, али и социо-професионалних и других разлога, у нешто већем броју него мушкарци мењају место сталног боравка (Р.Стевановић, 2006).

ТРЕНДОВИ ИСЕЉАВАЊА ИЗ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Пописом становништва из 1971. године по први пут је извршено евидентирање југословенских грађана на привременом раду и боравку у иностранству. Све до тада постојеће евиденције, углавном локалног карактера, засноване на различитој методологији нису биле свеобухватне, па тако нису ни могле дати реалну оцену укупног броја радника на раду/боравку у иностранству (Р.Стевановић, 1995). Поменути пописом утврђено је да је у иностранству боравило 203.981 држављана Републике Србије, или (2,8%) укупног становништва Републике Србије. И поред извесних ограничења у земљама пријема највише изазваних економском кризом (започета „првим нафтним ударом” из 1973. године), пописом становништва 1981.

године утврђено је да је број грађана Републике Србије на раду–боравку у иностранству већи него 1971. године и да износи 269.012 (3,5% од укупног становништва). Између та два пописа становништва повећан је број грађана на раду–боравку из централне Србије (са 133.389 на 203.421, или за 52,5%), док је из АП Војводине смањен (са 70.592 на 65.591, односно за 7,1%).

Рестриктивнија имиграциона политика, уведена у многим, пре свега западноевропским земљама у којима се и налази највећи број наших радника, као и знатан број повратника из иностранства после 1981. године, допринели су да је број наших грађана на раду–боравку у иностранству, у попису 1991. године готово непромењен у односу на евидентирани број у претходном попису. У време пописа становништва из 1991. године на раду–боравку у иностранству било је 273.817 грађана (или 4.798 грађана више него 1981. године), што је представљало (3,5%) укупног становништва Републике Србије. Број лица на раду–боравку у иностранству из централне Србије је повећан и у периоду од 1981. до 1991. године за 22.874 лица (за 11,2%), док је из АП Војводине смањен за 18.069 лица (за 27,5%).

Друштвено-економске и политичке прилике у Републици Србији током последње деценије двадесетог века допринеле су тренду брзог пораста броја „привремених” миграната. У попису 2002. године евидентирано је 414.839 лица на раду–боравку у иностранству, што представља (5,3%) укупног становништва тадашње Републике Србије (у земљи и иностранству). Тиме је број држављана Републике Србије на раду–боравку у иностранству повећан је за 54,2%, у односу на 1991. годину, а 103,4% у односу на 1971. годину. Мада је учешће лица на раду–боравку у иностранству сразмерно ниско, њихов значај је далеко већи него што би се то могло закључити само на основу бројчаног обима овог контингента, посебно због тога што се његово учешће у укупном становништву континуирано повећавало и што је 2002. године у односу на 1971. годину више него двоструко увећано (са 2,5% на 5,9%), а највише је повећано у периоду након пописа из 1991. године.

Према пописним подацима из 2002. године, од укупног броја лица на раду–боравку у иностранству са подручја централне Србије, највише их је у СР Немачкој (79.199, или готово свако четврти - 23,0%), затим у Аустрији (75.922 лица или 22,1%). Иза те две земље, у којима се налази готово половина (45,1%) свих лица на раду–боравку у иностранству, са значајнијим бројем следе Швајцарска са 60.365 (17,5%) и Француска са 25.225 (7,3%), затим Италија (5,3%) и Шведска (3,3%), док је учешће осталих европских земаља знатно мање. Од ваневропских земаља највећи број грађана централне Србије је на раду–боравку у САД (12.608, односно 3,7%), Канади (8.458, односно 2,5%) и Аустралији 5.693, односно 1,7%).

Број лица на раду–боравку у иностранству из АП Војводине, према попису 2002. године, износи 70.688, што представља (3,4%) укупног становништва АП Војводине. Као и код централне Србије највећи број лица на раду–боравку у иностранству је у СР Немачкој (23.600 или 33,4%) и Аустрији (11.922 или 16,9%) у којима се налази 50,3% укупног броја лица на раду–боравку у иностранству. Затим следе Швајцарска (5.386 или 7,6%) и Мађарска (4.988 или 7,1%), Француска, Шведска и остале, углавном исте земље пријема, као и за лица на раду–боравку из централне Србије. Од ваневропских земаља највећи број грађана АП Војводине је на раду–боравку у такозваним прекоокеанским земљама: САД-у (3.632 или 5,1%), Канади (2.458 или 3,5%) и Аустралији (1.797 или 2,5%).

Подаци о лицима на раду–боравку у иностранству према земљи боравка и дужини боравка указују да последњих петнаестак година опада привлачност појединих традиционалних земаља пријема (пре свега Шведске и Француске, али и неких других западноевропских земаља), а да се повећава интересовање за нове дестинације (Мађарска, Руска Федерација, Велика Британија и друге), као да се интензивира иселјавање ка Канади, САД и Аустралији. Свакако да су томе допринели и нешто, либералнији имиграциони прописи у тим земљама, али и повећано интересовање, поготово младог и образованог становништва. Просечна дужина боравка лица на раду–боравку у иностранству према подацима последњег пописа износи 12.9 година. Она је, знатно већа у традиционалним европским земљама пријема (Француска, СР Немачка, Аустрија и Шведска) у којима се, просечна дужина боравка, креће од 14.4 године до 17.6 година. Просечна дужина боравка велика је и у прекоокеанским земљама (Аустралија – 12.9 година, САД – 9.7 година, Канада – 8.6 година), док је знатно мања у Руској Федерацији, Италији, Мађарској и другим, пре свега, европским земљама у којима су интензивнији имиграциони процеси значајнијег обима започели током деведесетих година.

Законодавство у Републици Србији посебно препознаје категорије „дијаспоре”, као и „Срби у региону”. Дијаспора обухвата држављане Републике Србије који живе у иностранству и припаднике српског народа иселјенике са територије Републике Србије и из региона и њихове потомке (члан 2. став 1. тачка 1) Закона о дијаспори и Србима у региону („Службени гласник РС”, број 88/03). Прецизних података о величини дијаспоре нема, али процене Министарства вера и дијаспоре указују на око 4 милиона.

Према истом закону (члан 2. став 1. тачка 2) израз „Срби у региону” означава припаднике српског народа који живе у Републици Словенији (око 40.000), Републици Хрватској (202.000), БиХ (1.500.000), Црној Гори (200.000), Републици Македонији (36.000), Румунији (23.000), Републици Албанији (30.000) и Републици Мађарској (10.000) (подаци Министарства вера и дијаспоре).

ТРЕНДОВИ ДОСЕЉАВАЊА У РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Према попису становништва из 2002. године, у Републици Србији је било нешто више од 762.000 досељених из република бивше СФРЈ (БиХ, Хрватске, Словеније и Македоније), и они су представљали 22,2% укупног мигрантског становништва Републике Србије. Више досељених из република бивше СФРЈ регистровано је у централној Србији (око 398 хиљада), него у АП Војводини (око 364 хиљаде), али је у АП Војводини њихово релативно учешће у укупном броју досељених више него двоструко веће (38,2%) него у централној Србији (16,1%).

Као и у резултатима претходних пописа становништва, и најновија пописна грађа показала је релативно мали удео досељених из иностранства у структури мигрантске популације Републике Србије. Досељени из осталих земаља чинили су у 2002. години свега 0,9% укупне мигрантске популације у Републици Србији.

Распад некадашње СФРЈ и ратни сукоби на њеним просторима довели су до великог пораста присилних миграција на територији Републике Србије. Током последње деценије 20. века у Републику Србију се доселило преко пола милиона избеглица из бивших југословенских република а преко 210.000 расељених лица је принудно

мигрирало са АП Косова и Метохије. У периоду од 1991. до 2001. године, 78.800 лица је просечно годишње мењало место свог сталног боравка. То је знатно већи број него у истакнутим миграторним периодима у прошлости. Тако је, рецимо, у периоду интензивне аграрне колонизације у просеку годишње мењало место сталног боравка око 37.900 лица, а у раздобљима од 1961. до 1970. и од 1971. до 1980. године, у условима интензивног развоја модерних миграција услед деаграризације и урбанизације, нешто преко 58.000 лица. Раздобље од 1981. до 1990. године, може се означити као раздобље стабилизације миграција, посебно на релацији село-град и оних из других република бивше СФРЈ (Р.Стевановић, 2006).

ДЕО Б: СТАЊЕ МИГРАЦИЈА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Б1: ОПШТА ПРЕКОГРАНИЧНА ПОКРЕТЉИВОСТ

1.1. ИЗДАВАЊЕ ВИЗА

Уредба ЕУ о визним прописима (Уредба Европског парламента и Савета (ЕЗ) број 810/2009), регулише начин издавања виза, као и извештавања о издавању виза. Према овој уредби, издавање виза потребно је пратити одвојено за тип виза А и Ц.¹ У Републици Србији за сада није могуће пратити издавање виза на овај начин.

Закон о странцима („Службени гласник РС”, број 97/08) дефинише основне услове издавања виза за четири типа (А, Б, Ц и Д²). Према подацима Министарства спољних послова, у 2010. години издато је 19.010 виза.

Подаци из табеле указују да је највећи број виза издат за држављане земаља источне Азије (од чега 99% за држављане Кине), потом држава Европе изван ЕУ, западне Азије (највише из Либана, Сирије и Турске), и остатка Азије (највише из Индије и Ирана)³.

Табела 1: Издате визе у 2010. години према држављанству подносиоца захтева за визу

Држављанство	Број виза	%
ЕУ	760	4
Европа ван ЕУ	3.362	17.7
Северна Африка	1.706	9
Подсахарска Африка	1.270	6.7
Западна Азија	3.115	16.4
Централна, Јужна и Југоисточна Азија	3.078	16.2
Источна Азија	3.750	19.7
Остало	1.129	5.9

¹ Виза типа А представља аеродромску транзитну визу, а виза типа Ц визу за краћи боравак. За сваки тип виза прати се укупна статистика, као и разврстано према томе да ли су визе издате за један или више улазака (ЕЗ) бр. 810/2009).

² Поред визе типа А која представља аеродромски транзит, ту је и обична транзитна виза Б типа, а уз визу Ц за краћи боравак, ту је и виза Д типа за привремени боравак (члан 15. Закона о странцима).

³ У овом извештају државе су разврстане по регионима према класификацији УН, доступној на адреси

<http://unstats.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm>

Без држављанства	351	1.8
Непознато држављанство	489	2.6
Укупно	19.010	100

Извор: Министарство спољних послова

Како садашње евиденције не омогућавају разликовање издатих виза према типу, не може се прецизно знати за које сврхе су визе издате.

1.2. ПРЕКОГРАНИЧНА ПОКРЕТЉИВОСТ КОЈА НЕ СПАДА У МИГРАЦИЈЕ

Међународне миграције свакако спадају у прекограничну покретљивост, али показатељи ове покретљивости региструју и друга кретања преко границе, а не само она која би спадала у праве међународне миграције (туристичка, пословна путовања, екскурзије, транзит и сл.). Подаци о прекограничној покретљивости важан су показатељ положаја једне земље у међународном контексту, како у географском погледу, са становишта саобраћаја, транзита, тако и у погледу привлачности због туризма, пословних активности, едукативних садржаја и сл. Према подацима Министарства унутрашњих послова у 2010. години регистровано је преко 24 милиона улазака у Републику Србију и преко 23 милиона излазака из Републике Србије, при чему се регистрована покретљивост више дугује страним држављанима него држављанима Републике Србије.

Табела 2: Прекогранична покретљивост у Републици Србији у 2010. години

	Број лица која су ушла у Републику Србију	Број лица која су изашла из Републике Србије
Држављани Републике Србије	9.894.721	9.862.632
Страни држављани	14.614.512	13.681.382
Укупно	24.509.233	23.545.014

Извор: Министарство унутрашњих послова

Евиденције за сада не омогућавају прецизније праћење прекограничне покретљивости према сврси уласка у Републику Србију и сличних аспеката, већ региструју само укупан број лица која су ушла у Републику Србију и из ње изашла, на било ком граничном прелазу.

Б2: Међународне миграције, одобрења привременог боравка, стално настањена популација и натурализација

Праћење међународних миграција у Републици Србији усклађује се са оквиром и стандардима ЕУ, дефинисаним Уредбом о статистици Заједнице о миграцији и међународној заштити (ЕЗ бр. 862/2007). Ова уредба дефинише основне појмове, категорије и индикаторе преко којих се прате међународне миграције и међународна заштита у подручју ЕУ.

У овом поглављу изложени су подаци о међународним миграционим токовима и карактеристикама међународних миграната у Републици Србији који се крећу у складу са законским прописима, односно представљају легалне мигранте.

2.1. ИМИГРАЦИЈА

Домаћи законски оквир не познаје категорију „имиграната”, нити имиграцију као процес. Уредба ЕУ (ЕЗ бр. 862/2007) дефинише имиграцију као „активност којом особа место сталног боравка утврђује на територији државе чланице на период који ће, или се очекује да ће трајати, најмање 12 месеци, а да је претходно имала стално пребивалиште на територији друге државе чланице или треће државе⁴”. У истој уредби, „имигрант” је дефинисан као „особа која врши имиграцију”.

С обзиром да домаћи законски прописи не дефинишу категорије „имигранта” и „имиграције”, ни систем праћења није уређен тако да омогућава лако регистровање ове категорије. За потребе израде миграционог профила имигранти су препознати као лица која бораве у Републици Србији дуже од 12 месеци по основу одобреног привременог боравка и сталног настајења.

Подаци Министарства унутрашњих послова показују да је у 2010. години у Републици Србији регистровано 21.577 оваквих лица, као и да је њихов број благо повећан у односу на претходну годину. Стално настањена лица чине 30% категорије имиграната, док лица на привременом боравку дужем од годину дана чине преосталих 70%. Посматрано по регионима, највећи део ове популације долази из подручја ЕУ, а затим источне Азије, нешто мање из европског простора ван ЕУ и бивших југословенских република које нису чланице ЕУ.

Табела 3: Имигранти у Републици Србији 2009. и 2010. године према држављанству

ДРЖАВЉАНСТВО	2009.		2010.	
	Број лица	Удео у укупној имиграцији у %	Број лица	Удео у укупној имиграцији у %
ЕУ	7.481	34.7	7.285	36
Европа ван ЕУ	3.379	15.7	2.908	14.4
Бивше југословенске републике ван ЕУ	3.034	14.1	2.781	13.7
Северна Африка	529	2.5	268	1.3
Подсахарска Африка	145	0.7	112	0.6
Западна Азија	812	3.8	761	3.8
Централна, Јужна и Југоисточна Азија	145	0.7	350	1.7
Источна Азија	4.932	22.9	4.750	23.5
Океанија	75	0.3	72	0.4
Латинска Америка и Кариби	141	0.7	108	0.5
Северна Америка	320	1.5	290	1.4
Остало	417	1.9	558	2.8
УКУПНО	21.577	100	20.243	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

⁴ У терминологији ЕУ, треће државе подразумевају државе изван ЕУ.

Пет држава које представљају највеће изворе имиграната у Републици Србији су Кина, Румунија, Македонија, Руска Федерација и Украјина.

Табела 4: Државе чији су држављани најбројнији у имигрантској популацији у Републици Србији у 2009. и 2010. години

Држављанство	2009.	2010.
	Удео у укупној имиграцији у %	Удео у укупној имиграцији у %
Кина	23.2	22.6
Румунија	16.1	14.5
Македонија	9.2	9.2
Руска Федерација	6.4	7.4
Украјина	4.8	4.9
УКУПНО	59.6	58.6

Извор: Министарство унутрашњих послова

Малолетна лица су чинила 5,8% имиграната у Републици Србији у 2010. години. Подаци о социо-демографским карактеристикама имиграната указују на битне разлике између кинеских држављана и оних из европских држава. Наиме, док према низу показатеља имигранти из Кине показују карактеристике претежно радне имиграције, са мањинским учешћем жена, друге групе имиграната, а посебно оних из Румуније, Руске Федерације и Украјине, указују на изразито већинско учешће жена међу имигрантима и преовлађујуће породичне разлоге за миграње у Републику Србију.

Табела 5: Најбројнија имигрантска популација у Републици Србији у 2009. и 2010. години, према држављанству и полу

Држављанство	2009.		2010.	
	Укупно	Од тога жене (у %)	Укупно	Од тога жене (у %)
Кина	4.866	45.4	4.688	44.8
Румунија	3.132	90.1	3.257	90
Македонија	1.985	65	1.853	63.8
Руска Федерација	1.596	83.3	1.290	88.3
Украјина	1.055	89.2	975	90.2

Извор: Министарство унутрашњих послова

Осим држављана Румуније, остале најбројније групе имиграната показују опадање између два посматрана периода.

2.2. ОДОБРЕЊЕ ПРИВРЕМЕНОГ БОРАВКА

Према Закону о странцима (члан 24.) боравак странаца може бити до 90 дана, привремен боравак или стално настањење. Привремени боравак може да се одобри странцу који намерава да борави у Републици Србији дуже од 90 дана због следећих разлога:

- 1) рада, запошљавања, обављања привредне или друге професионалне делатности;

- 2) школовања, студирања или специјализације, научно-истраживачког рада, практичне обуке, учествовања у програмима међународне размене ученика или студената, односно другим научно-образовним активностима;
- 3) спајања породице;
- 4) других оправданих разлога у складу са законом или међународним уговором (члан 26. Закона о странцима).

Да би страном лицу био одобрен привремени боравак, оно мора да има довољна средства за издржавање, да је здравствено осигурано и да су захтеви за привремени боравак оправдани (члан 28. Закона о странцима). Привремени боравак може да се одобри у трајању до једне године и може да се продужи на исти период (члан 29. Закона о странцима).

У 2010. години, Министарство унутрашњих послова издало је одобрења привременог боравка први пут за 6.325 странаца. Посматрано према регионима, ова лица су у највећем проценту са подручја ЕУ, потом Азије, европских земаља изван ЕУ и бивших југословенских република које нису чланице ЕУ. Три земље чији држављани бележе највеће учешће у групи лица којима је први пут издато одобрење за привремени боравак у Републици Србији у току 2010. године су Кина (16%), Руска Федерација (10,9%) и Либија (9,4%).

Табела 6: Лица којима је издато одобрење за привремени боравак први пут, према држављанству, у 2009. и 2010. години

Држављанство	2009.		2010.	
	Број издатих одобрења	Удео у укупном броју издатих одобрења (%)	Број издатих одобрења	Удео у укупном броју издатих одобрења (%)
ЕУ	1.714	28.7	1.609	25.5
Европа ван ЕУ	961	16.2	966	15.3
Бивше југословенске републике ван ЕУ	1.261	21.2	1.255	19.9
Африка	594	10	727	11.5
Азија	1.103	18.5	1.401	22.2
Океанија	34	0.5	29	0.5
Латинска Америка и Кариби	93	1.5	84	1.3
Северна Америка	174	2.9	217	3.4
Остало	29	0.5	37	0.2
УКУПНО	5.963	100	6.325	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

У односу на 2009. годину, број одобрења за привремени боравак издатих први пут благо је повећан. Посматрано према дужини важења одобрења за привремени боравак, у 2010. години 39,5% одобрења издато је на период до 6 месеци, а 60,5% на период до 12 месеци, док је у 2009. години, 41,9% издато на период до 6 месеци, а 58,1% на период до 12 месеци. Најчешћи основ за издавање дозволе за привремени боравак и у 2009. и у 2010. години било је спајање породице, иза кога следи рад, док је школовање значајно мање заступљено.

Табела 7: Одобрења привременог боравка издата први пут према основи одобрења, 2009. и 2010. година

Основа одобрења	2009.		2010.	
	Број лица	%	Број лица	%
Спајање породице	2.795	46.9	2.942	46.7
Рад	2.452	41.1	2.512	39.9
Школовање	482	8.1	565	9
Остало	232	3.9	282	4.5
Укупно	5.961	100	6.301	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Упоредни подаци о дозволама за привремени боравак издатим први пут на основу рада показују да је између 2009. и 2010. године дошло до благих промена: удео држављана Кине је порастао док је удео држављана земаља чланица ЕУ благо опао. Такође, могу се уочити и промене унутар категорије држављана чланица ЕУ – док је у 2009. години највише ових дозвола издато држављанима Аустрије и СР Немачке, у 2010. години највише је издато држављанима Бугарске и Румуније. Осим тога, благи пад учешћа бележе и држављани Руске Федерације и БиХ а пораст држављана Хрватске.

Табела 8: Одобрења привременог боравка на основу рада издата први пут 2010. године, према држављанству

Држављанство	Број лица	%
Бугарска	147	5.9
Румунија	126	5
БиХ	159	6.3
Руска Федерација	187	7.4
Хрватска	242	9.6
Кина	454	18.1
Остале чланице ЕУ	652	26
Остало	545	21.7
Укупно	2.512	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Табела 9: Одобрења привременог боравка на основу рада издата први пут 2009. године, према држављанству

Држављанство	Број лица	%
Аустрија	101	4.1
СР Немачка	105	4.3
Хрватска	188	7.7
Руска Федерација	239	9.7
Кина	241	9.8
БиХ	269	11
Остале чланице ЕУ	762	31.1
Остало	547	22.3
Укупно	2.452	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Између две посматране године порастао је благо и укупан број дозвола привременог боравка издатих први пут на основу спајања породице. Значајан пораст учешћа у овој категорији лица забележили су држављани Кине и Либије, док су значајан пад учешћа забележили држављани Хрватске и БиХ.

Табела 10: Одобрења привременог боравка на основу спајања породице издата први пут, за 2009. и 2010. Годину

Држављанство	2009.		2010.	
	Број лица	%	Број лица	%
Руска Федерација	454	16.2	392	13.3
БиХ	334	11.9	145	4.9
Македонија	298	10.7	262	8.9
Хрватска	223	8.1	120	4.1
Либија	154	5.5	407	13.8
Кина	109	3.9	496	16.9
Остало	1.223	43.7	1.120	38.1
Укупно	2.795	100	2.942	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Категорија лица којима је дозвола привременог боравка издата први пут због школовања није велика, а унутар ње готово трећину (32.6%) чине држављани Либије, којих је у 2009. години било 149, а у 2010. години 184.

Табела 11: Одобрења привременог боравка на основу школовања издата први пут, за 2009. и 2010. годину

Регион	2009.		2010.	
	Број лица	%	Број лица	%
ЕУ	151	31.3	116	20.5
Европа ван ЕУ	28	5.8	46	8.1
Бивше југословенске републике ван ЕУ	43	8.9	38	6.7
Африка	168	34.9	213	37.7
Азија	57	11.8	93	16.5
Латинска Америка и Кариби	3	0.6	23	4.1
Северна Америка	11	2.3	33	5.8
Остало	21	4.4	3	0.5
Укупно	482	100	565	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Групе које се у Републици Србији налазе на привременом боравку на основу рада, спајања породице и школовања, значајно се разликују и према полној структури. У категорији странаца који су у Републици Србији на основу рада и школовања доминирају мушкарци, док у категорији која је у Републици Србији због спајања породице, преовлађују жене.

Табела 12: Одобрења привременог боравка издата први пут према полу, за 2009. и 2010. годину

Основ	2009.			2010.		
	Мушкарци	Жене	Укупно	Мушкарци	Жене	Укупно
Рад	80.2	19.8	100	82.8	17.2	100
Спајање породице	35.9	64.1	100	35.4	64.6	100
Школовање	62	38.0	100	54.9	45.1	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Када се посматра категорија странаца на привременом боравку у Републици Србији, који имају дозволе привременог боравка важеће на крају 2010. године (што укључује број издатих одобрења, одобрења која нису укинута и одобрења која нису истекла), слика о њиховој структури се не мења битно. Укупан број лица на привременом боравку износио је на крају 2010. године 13.488, а у структури по држављанству доминирала су лица из Азије, односно из Кине, потом са подручја ЕУ, из бивших југословенских република ван ЕУ и других европских земаља које нису чланице ЕУ.

Табела 13: Одобрења привременог боравка важећа на крају 2010. године, према држављанству

Држављанство	Број лица	%
ЕУ	3.484	25.8
Европа ван ЕУ	1.601	11.9
Бивше југословенске републике ван ЕУ	2.012	14.9
Африка	708	5.3
Азија	5.256	38.9
Латинска Америка и Кариби	83	0.6
Северна Америка	44	0.3
Остало	239	1.8
Укупно	13.492	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Слика се не мења битно ни у погледу основа за боравак у Републици Србији, јер су поново најзаступљеније дозволе на основу спајања породице, а потом рада, док су странци који имају важеће дозволе за боравак на основу школовања и из осталих разлога малобројни.

Табела 14: Одобрења привременог боравка важећа на крају 2010. године, према основу одобрења

Врста основа	Број лица	%
Рад	5.482	40.6
Спајање породице	7.118	52.8
Школовање	584	4.3
Остало	308	2.3
Укупно	13.492	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Мушкарци и жене су релативно равноправно заступљени у овој популацији странаца – 49,6% мушкараца наспрам 50,4% жена.

2.3 СТРАНЦИ СТАЛНО НАСТАЊЕНИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Према Закону о странцима, стално настањење може да се одобри странцу:

- 1) који је до дана подношења захтева за стално настањење у Републици Србији боравио непрекидно дуже од пет година на основу одобрења за привремени боравак;
- 2) који је најмање три године у браку са држављанином Републике Србије или странцем који има стално настањење;⁵
- 3) малолетнику на привременом боравку у Републици Србији ако је један од родитеља држављанин Републике Србије или странац који има одобрено стално настањење, уз сагласност другог родитеља;
- 4) који је пореклом са територије Републике Србије (члан 37).

Према подацима Министарства унутрашњих послова, у 2010. години било је 6.750 стално настањених странаца, међу којима највише држављана Румуније, Руске Федерације, Македоније и Украјине.

Табела 15: Странци стално настањени у Републици Србији, према држављанству у 2010. години

Држављанство	Број лица	%
Румунија	1.681	24.9
Бугарска	294	4.4
СР Немачка	260	3.9
Мађарска	126	1.9
Пољска	191	2.8
Остатак ЕУ	605	9
Руска Федерација	782	11.6
Молдавија	120	1.8
Украјина	590	8.7
Македонија	656	9.7
Хрватска	221	3.3
Афричке земље	82	1.2
Азијске земље	521	7.7
Остало	621	9.2
Укупно	6.750	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Најчешћи основ сталног настањења је брак у обе посматране године, док су остали основи изразито мало заступљени.

⁵ Браком се за потребе овог става Закона о странцима сматра само брачна заједница живота на територији Републике Србије. То за последицу има да се не може добити стално настањење на основу брака ако пар није живео три године на територији Републике Србије.

Табела 16: Странци стално настањени у Републици Србији, према основу настањења у 2009. и 2010. години

Основ настајења	2009.		2010.	
	Број лица	%	Број лица	%
Боравак 10 година	5	0.1	5	0.1
Боравак 5 година	323	5.3	374	5.5
Брак	5.577	91.9	6.155	91.2
Интерес Републике Србије /хуманитарни разлози	149	2.5	199	2.9
Пореклом са територије Републике Србије	16	0.3	17	0.3
Укупно	6.070	100	6.750	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Међу стално настањеним странцима доминирају жене, што указује да ове стално настањене странкиње претежно склапају бракове са држављанима Републике Србије. Малолетна лица су заступљена међу стално настањеним странцима у врло малом броју.

Графикон 1: Страни држављани и држављанке стално настањени у Републици Србији 2010. године

Извор: Министарство унутрашњих послова

Графикон 2: Странци стално настањени у Републици Србији 2010. године, према старости

2.4 Радна имиграција

Привремени боравак на основу рада, запошљавања, обављања привредне или друге професионалне делатности, може да се одобри странцу:

- 1) коме је одобрено право на рад, или му је привремени боравак претходни услов за одобравање тог права, у складу са прописима којима је уређен рад странаца у Републици Србији;
- 2) који намерава да борави у Републици Србији дуже од 90 дана, ако испуњава друге услове прописане Законом о странцима, а није му потребна радна дозвола у смислу прописа којима је уређен рад странаца у Републици Србији (члан 30. Закона о странцима).

На крају 2010. године у Републици Србији је боравило преко 5.000 странаца са важећим дозволама привременог боравка на основу рада. Међу њима је било преко половине (2.777) држављана Кине.

Табела 17: Страни држављани који су у Републици Србији боравили на основу рада у 2010. години, према држављанству

Држављанство	Број лица	%
ЕУ	1.393	25.4
Европа ван ЕУ	355	6.5
Бивше југословенске републике ван ЕУ	593	10.8
Африка	41	0.7
Азија	3.001	54.7
Северна Америка	70	1.3
Остало	29	0.5
Укупно	5.482	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Међу странцима који су у Републици Србији боравили на основу рада, изразиту већину чине мушкарци.

Графикон 3: Странци који бораве у Републици Србији на основу рада, 2010. година

Извор: Министарство унутрашњих послова

Област запошљавања страних држављана у Републици Србији регулисана је Законом о условима за заснивање радног односа са страним држављанима („Службени лист СФРЈ”, бр. 11/78 и 64/89, „Службени лист СРЈ”, бр. 42/92, 24/94 и 28/96 и „Службени гласник РС”, бр. 101/05). Страни држављанин може засновати радни однос ако има одобрење за стално настањење или одобрење за привремени боравак у Републици Србији и ако добије одобрење за заснивање радног односа. Ово одобрење које се најчешће назива „радном дозволом” издаје надлежна служба за запошљавање. Захтев за издавање овог одобрења за страног држављанина који има одобрење за привремени боравак подноси послодавац, а уколико је реч о лицу које има стално настањење – оно захтев подноси само⁶.

НСЗ издала је странцима 2.576 радних дозвола током 2010. године, од чега 98,3% странцима са привременим бораваком, а 1,7% стално настањеним странцима. Према подацима НСЗ овај број издатих радних дозвола указује на константно повећање од 2006. године (када је било издато 1.699 дозвола). Према непотпуним подацима НСЗ, у питању су претежно стручни радници који се запошљавају у страним представништвима, банкама, грађевинарству, трговини и др. Највише издатих радних дозвола странцима је у Београду (70%), после кога следе Нови Сад, Лозница и Чачак. Према полу међу странцима којима су издате радне дозволе доминирају мушкарци (76,3%) а према старости, највеће учешће бележе лица 31-40 година, затим млади до 30 година (26,6%), особе старости 41-50 година (23,3%), док остатак чине особе старије од 50 година. Према држављанству, највећи број чине држављани Кине, Македоније, БиХ, Руске Федерације. Повећано је издавање радних дозвола за обављање послова у области грађевинарства, угоститељства и сл (НСЗ).

Према Закону о условима за заснивање радног односа са страним држављанима захтев за издавањем „радне дозволе” се подноси само у случају заснивања радног односа, па се процењује да је број странаца који раде у Републици Србији далеко већи од броја издатих радних дозвола, јер се не односи на ангажовање странаца без заснивања радног односа, чланства у управним одборима и сл. Тиме се појашњава и разлика између броја одобрених боравака на основу рада од стране Министарства унутрашњих послова и броја издатих радних дозвола од стране НСЗ.

Незапослени страни држављани на евиденцији НСЗ су лица која имају привремени или стални боравак (одобрен од стране Министарства унутрашњих послова) и налазе се на евиденцији НСЗ. Док међу странцима који у Републици Србији бораве на основу рада већину чине мушкарци, међу странцима пријављеним на евиденцију незапослених лица чине жене. Наиме, на крају 2010. године, на евиденцији НСЗ налазило се 731 страно лице, од чега 84,4% жена, и то највише из Румуније, Македоније и Руске Федерације. Ради се углавном о женама које су ступиле у брак са држављанима Србије (НСЗ).

---

⁶Уз захтев се прилаже: образложење о потреби за запошљавањем страног држављанина, копија пасоша са одобреним привременим бораваком, доказ да је извршена пријава о слободном радном месту и доказ о уплати републичке административне таксе. Критеријум за добијање одобрења за заснивање радног односа је да се на евиденцији незапослених лица не налазе лица наведеног занимања, знања, вештина и радне способности.

Табела 18: Странци који су се налазили на евиденцији НСЗ 31.12. 2010. године, према држављанству

Држављанство	Број лица	%
Бугарска	37	5.1
Румунија	140	19.2
Руска Федерација	97	13.3
Украјина	63	8.6
БиХ	47	6.4
Хрватска	12	1.6
Црна Гора	18	2.5
Молдавија	18	2.5
Македонија	116	15.9
Остало	183	25
Укупно	731	100

Извор: НСЗ

Међу незапосленим странцима, 63% спада у дугорочно незапослене јер се налази на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци. Посматрано према старости, већину чине особе средње старости.

Табела 19: Странци који су се налазили на евиденцији НСЗ 31.12. 2010. године, према старости

Старосне групе	Број лица	%
Млади (15-29)	135	18.5
Лица средње старосне групе (30-49)	482	65.9
Старији радници (50-64)	114	15.6
Укупно	731	100

Извор: НСЗ

Квалификациона структура незапослених странаца је неповољна. Наиме, међу њима високо учешће бележе особе без школе или са завршеном основном школом, што их чини неквалификованом радном снагом. Међутим, за овакву слику углавном је одговорна чињеница да ова лица немају нострификоване дипломе.

Табела 20: Странци који су се налазили на евиденцији НСЗ 31.12. 2010. године према образовању

Највиша завршена школа	Пријављени до 12 месеци		Пријављени дуже од 12 месеци	
	Број лица	%	Број лица	%
Без школе и незавршена основна школа	68	25.1	120	26.1
Завршена основна школа	99	36.5	167	36.3
Средња школа	65	24	130	28.3
Виша школа и факултет	39	14.4	43	9.3
Укупно	271	100	460	100

Извор: НСЗ

Само током 2010. године на евиденцију НСЗ пријавило се 536 странаца, међу којима највише држављана Македоније, Румуније и Руске Федерације.

Табела 21: Странци који су се пријавили на евиденцију НСЗ у 2010. години према држављанству

Држављанство	Број лица	%
Бугарска	18	3.4
Румунија	70	13.1
Остатак ЕУ	36	6.6
Руска Федерација	60	11.2
Украјина	44	8.2
Укупно Европа ван ЕУ	23	4.3
БиХ	50	9.3
Хрватска	11	2.1
Црна Гора	32	6
Македонија	103	19.2
Африка	9	1.7
Азија	39	7.3
Укупно остало	41	7.6
Укупно	536	100

Извор: НСЗ

2.5 СТРАНИ СТУДЕНТИ

Прецизни подаци о страним студентима уписаним на универзитете у Републици Србији нису доступни. Најближу процену омогућавају подаци о странцима који су се налазили на привременом боравку због школовања са важећим дозволама на крају 2010. године. Таквих је било 584, међу којима највише држављана Либије (181).

Табела 22: Странци са важећим дозволама за привремени боравак на основу школовања, на крају 2010. године, према држављанству.

Држављанство	Број лица	%
ЕУ	107	18.3
Европа ван ЕУ	52	8.9
Бивше југословенске републике ван ЕУ	65	11.1
Африка	214	36.6
Азија	92	15.8
Остало	54	9.3
Укупно	584	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Међу овим лицима већину чине мушкарци (61,5%).

2.6 СТИЦАЊЕ ДРЖАВЉАНСТВА

У току 2010. године преко 24.000 лица је примило држављанство Републике Србије а да су пре тога имала држављанство друге државе или су била лица без држављанства. Од овог укупног броја, након стицања држављанства 18.850 лица је пријавило пребивалиште у Републици Србији. Ова лица су највећим делом држављани бивших југословенских република које нису чланице ЕУ, док је број новопримљених држављана са других простора релативно мали.

Табела 23: Новопримљени држављани Републике Србије у 2010. години према претходном држављанству

Претходно држављанство	Број лица	%
Држава чланица ЕУ	455	1.9
Европа ван ЕУ	94	0.4
Бивше југословенске републике ван ЕУ	22.309	91.8
Азија	657	2.7
Северна Америка	62	0.3
Остало	717	2.9
Укупно	24.294	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Унутар категорије новопримљених држављана из бивших република СФРЈ, највећи удео бележе држављани БиХ (49,9%), иза којих следе држављани Црне Горе (32,6%), Хрватске (14,7%) и Македоније (2,8%).

Родна структура новопримљених држављана је уравнотежена, а малолетна лица чине 12%.

2.7 ЕМИГРАЦИЈА

Праћење емиграције представља посебно сложен проблем. Домаће евиденције не омогућавају обухватне нити прецизне увиде у величину и карактеристике емигрантске популације, а статистике страних држава ка којима емигранти из Републике Србије традиционално гравитирају нису често доступне ни прецизне.

Уредба ЕУ о статистици Заједнице о миграцији и међународној заштити (ЕЗ 862/2007) дефинише емиграцију као „активност којом особа, која је претходно имала стално место боравка на територији неке државе чланице, престаје да има стално место боравка у тој држави чланици на период који ће, или се очекује да ће трајати најмање 12 месеци”. Емигрант по истој уредби представља особу која врши емиграцију.

Према подацима Светске банке, популација емиграната из Републике Србије износила је 196.000 у 2010. години, или око 2% становништва Републике Србије (Светска банка, 2011). Најважније земље дестинације биле су Аустрија, САД, Француска, Македонија, Данска и Јапан.

У оквиру популационе статистике Еуростат публикује податке о имигрантима у државама чланицама ЕУ. Међутим, ови подаци су доступни тек за половину држава чланица, па их треба узети у обзир са великом дозом опреза. Према подацима који су доступни за 2009. годину, међу приказаним земљама, држављани Републике Србије су највише гравитирали према Италији, Словенији, Мађарској, Словачкој и Шведској. Међутим, удео емиграната из Србије у имигрантској популацији приказаних држава је мали, с изузетком Словеније и Словачке.

Табела 24: Држављани Републике Србије који су регистровани као имигранти у земљама ЕУ у 2009. години

Државе дестинације	Број имиграната држављана Републике Србије			Удео имиграната из Републике Србије у укупној популацији имиграната у датим земљама дестинације		
	Укупно	Мушкарци	Жене	Укупно	Мушкарци	Жене
Чешка	187	131	56	0.2	0.3	0.2
Данска	79	41	38	0.2	0.2	0.1
Естонија	3	1	2	0.1	0	0.1
Шпанија	272	128	144	0.1	0.1	0.1
Италија	4.778	2.603	2.175	1.1	1.3	0.9
Луксембург	28	11	17	0.2	0.1	0.2
Мађарска	1.190	667	523	4.3	4.2	4.3
Холандија	4	0	4	0	0	0
Словенија	2.907	2.368	539	9.6	10.3	7.4
Словачка	1.101	678	423	7	6.9	7.3
Финска	55	28	27	0.2	0.2	0.2
Шведска	1.021	561	460	1	1.1	0.9
Укупно	11.625	7.217	4.408	-	-	-

Извор: Еуростат <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>

Подаци о становништву држава чланица ЕУ и структури становништва према полу и држављанству такође препознају држављане Републике Србије. Ови подаци такође су непотпуни, али они указују на велику заступљеност наших држављана који живе у СР Немачкој, знатно већу него што је то случај у другим чланицама ЕУ. Поред тога, подаци из наредне табеле показују да је број лица регистрованих као држављани Републике Србије у становништву држава чланица ЕУ у порасту у Белгији, Чешкој, Данској, СР Немачкој, Мађарској, Холандији, Словачкој, Финској и Шведској. Из наредне табеле се може уочити да је полна структура наших држављана који живе у државама ЕУ релативно уравнотежена.

Табела 25: Држављани Републике Србије који живе у државама чланицама ЕУ у 2009. и 2010. години, према полу

Земље дестинације у ЕУ	2009.			2010.		
	Укупно	Мушкарци	Жене	Укупно	Мушкарци	Жене
Белгија	1.626	799	827	2.236	1.086	1.150
Чешка	929	661	268	1.529	1.050	479
Данска	354	172	182	452	217	235
СР Немачка	146.428	75.282	71.146	177.848	90.652	87.196
Шпанија	2.953	1.561	1.392	2.797	1.429	1.368
Летонија	9	8	1	8	7	1
Мађарска	6.936	3.812	3.124	10.172	5.381	4.791
Холандија	362	162	200	483	217	266
Пољска	62	47	15	42	37	5
Португалија	287	146	141	254	127	127
Румунија	391	258	133			
Словенија	7.959	6.129	1.830	7.115	5.335	1.780
Словачка	2.853	1.772	1.081	3.335	2.037	1.298
Финска	816	468	348	887	492	395
Шведска	4.170	2.136	2.034	5.123	2.670	2.453

Извор: Еуростат <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>

Као што се може и очекивати највећи део наших држављана који живе у земљама ЕУ чине лица радног узраста.

Табела 26: Држављани Републике Србије који живе у државама чланицама ЕУ у 2009. и 2010. години, према старости

Земље дестинације у ЕУ	2009.			2010.		
	До 14 година	15-64	65+	До 14 година	15-64	65+
Белгија	596	996	34	821	1.375	40
Чешка	133	763	33	201	1.259	69
Данска	93	261	0	102	347	3
СР Немачка	35.892	103.166	7.370	34.148	129.768	13.932
Шпанија	358	2.477	118	345	2.333	119
Летонија	0	9	0	0	8	0
Мађарска	570	5.671	695	586	8.360	1.226
Холандија	45	310	7	35	415	33
Пољска	5	53	4	0	38	4
Португалија	23	257	7	20	225	9
Румунија	28	353	10			
Словенија	730	7.016	213	399	6.451	265
Словачка	192	2.575	86	238	2.989	108
Финска	272	540	4	313	571	3
Шведска	869	3.272	29	1.027	4.059	37

Извор: Еуростат <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>

У 2009. години регистровано је 597.914 држављана Републике Србије који су у државама ЕУ боравили на основу одобрења привременог боравка по основу рада, образовања, спајања породице или других разлога.

Табела 27: Држављани Републике Србије који су у 2009. години боравили у државама ЕУ на основу одобрења привременог боравка, према земљи дестинације и основи одобрења

Земље дестинације у ЕУ	Укупно	Спајање породице	Образовање	Рад	Други разлози
Белгија	9.341	-	-	-	-
Бугарска	728	120	231	4	373
Чешка	1.708	713	47	358	590
СР Немачка	312.926	100.031	726	1.526	210.643
Естонија	17	6	1	6	4
Ирска	375	45	20	176	134
Грчка	1.286	575	147	417	147
Шпанија	3.566	727	180	520	2.139
Француска	36.470	9.051	177	702	26.540
Италија	70.587	20.423	1.615	33.238	15.311
Кипар	582	3	24	505	50
Летонија	7	3	0	3	1
Литванија	11	4	0	4	3
Мађарска	15.438	1.423	1.106	1.702	11.207
Малта	543	160	4	308	71
Холандија	256	108	52	47	49
Аустрија	112.287	10.030	725	231	101.301
Пољска	552	-	-	-	-
Португалија	250	8	8	21	213
Румунија	1.630	834	329	149	318
Словенија	9.791	1.238	176	4.379	3.998
Словачка	3.165	193	17	149	2.806
Финска	1.371	591	11	115	654
Шведска	13.575	6.837	96	275	6.367
Норвешка	1.452	655	87	308	402
Укупно	597.914	153.778	5.779	45.143	383.321

Извор: Еуростат

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_resvalid&lang=en

У 2010. години је око 32.000 мање држављана Републике Србије боравило у земљама чланицама ЕУ на основу одобрења за привремени боравак него у 2009. години.

Табела 28: Држављани Републике Србије који су у 2010. години боравили у државама ЕУ на основу одобрења привременог боравка, према земљи дестинације и основи одобрења

Земље дестинације у ЕУ	Укупно	Спајање породице	Школовање	Рад	Други разлози	Избеглички статус	Супсидијарна заштита
Белгија	8.904	1.241	78	564	6.698	2	321
Бугарска	466	84	192	2	188		
Чешка	1.933	875	76	209	773		
СР Немачка	290.092	88.858	711	1.655	193.857	2.853	2.158
Естонија	12	3	1	6	2	0	0
Ирска	300	48	17	108	115	12	0
Грчка	3.771	2.169	178	934	490		
Шпанија	3.128	701	199	313	1.878	37	
Француска	35.141	8.533	164	619	20.228	5.460	137
Италија	61.027	30.599	685	27.354	941	853	595
Кипар	882	59	83	410	330		
Летонија	14	4	4	3	3	0	0
Литванија	8	4	1	3	0	0	0
Мађарска	18.080	2.031	1.125	1.315	13.450	159	0
Малта	502	112	5	296	89		
Холандија	454	237	63	99	55		0
Аустрија	111.708	9.235	753	266	101.454		
Пољска	701	525	16	113	46	1	0
Португалија	219	6	17	16	180		
Румунија	1.599	891	307	148	253	0	0
Словенија	8.273	1.157	134	3.277	3.673	21	11
Словачка	3.826	264	13	166	3.378	5	0
Финска	1.377	619	25	119	614		
Шведска	12.090	6.241	84	237	851	531	4.146
Норвешка	1.228	605	93	317	70	82	61
Укупно	565.735	155.101	5.024	38.549	349.616	10.016	7.429

Извор: Еуростат

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>

На крају 2010. године, према непотпуним подацима, у државама ЕУ боравило је преко 75.000 држављана Републике Србије који су имали важеће дозволе за приврени боравак, што је било за око 15.000 више него на крају претходне године.

Табела 29: Држављани Републике Србије који су имали важећа одобрења привременог боравка у земљама ЕУ, на крају посматраних година

Земље дестинације у ЕУ	2009.	2010.
Белгија	26	1.047
Бугарска	5	4
Чешка	457	
Данска	150	84
СР Немачка	132	156
Естонија	4	2
Ирска	13	28
Грчка	6	10
Шпанија	34	2.354
Француска	52	124
Италија	760	
Кипар	8	3
Летонија	0	0
Литванија	2	2
Мађарска	283	8.842
Малта	74	34
Холандија	8	46
Аустрија	54.047	58.643
Пољска	21	484
Португалија	0	0
Румунија	189	179
Словенија	2.981	3.119
Словачка	24	58
Финска	0	0
Шведска	5	12
Укупно	59.281	75.231

Извор: Еуростат

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>

Запошљавање држављана Републике Србије и упућивање запослених држављана на рад у иностранство

Област запошљавања држављана Републике Србије у иностранству регулисана је Законом о запошљавању и осигурању за случај незапослености. („Службени гласник РС” , бр. 36/09 и 88/10); Запошљавање у иностранству врши се када држављанин Републике Србије пријави потребу за запошљавањем у иностранству Министарству економије и регионалног развоја, НСЗ-у или агенцијама за запошљавање.

У 2010. години, 20 лица из Републике Србије се запослило у иностранству уз посредовање НСЗ. Треба имати у виду да су евиденције о лицима која се запошљавају у иностранству непотпуне, јер осим НСЗ држављани Републике Србије се запошљавају и преко агенција за запошљавање али и самостално проналазе посао без пријављивања НСЗ, па надлежни органи немају податке о броју ових лица.

У ранијем периоду СФРЈ је имала са већином земаља западне Европе закључене међудржавне споразуме о регулисању запошљавања и правима радника у овим земљама, који су престали да се примењују, односно стављени су ван снаге, увођењем санкција Савета безбедности УН СР Југославији.

Република Србија потписала је споразуме о привременом запошљавању са Белорусијом и БиХ, а потписан је и споразум о мобилности младих са Француском.

Област упућивања запослених на рад у иностранство регулисана је Законом о заштити грађана СР Југославије на раду у иностранству. („Службени лист СРЈ”, бр. 24/98 и „Службени гласник РС”, бр. 101/05 - др. закон и 36/09 - др. закон)

У 2001. години обновљена је сарадња са СР Немачком на основу Споразума о деташираним радницима, односно упућивању радника на основу уговора између послодавца из Републике Србије и послодавца из СР Немачке о извођењу радова. На основу овог споразума утврђује се контингент радника из Републике Србије који се упућују на рад у СР Немачку.

Подаци о деташираним радницима за период од 2007. до 2010. године су⁷:

- одобрена квота за 2007- 2008. годину (период од 1.10.2007. до 30.09.2008.) је 2.640 радних дозвола од чега је искоришћено у просеку за целу деташманску годину 860, а највише је искоришћено за септембар 2008. године - 1.334 радне дозволе;

- одобрена квота за 2008-2009. деташманску годину (период од 1.10.2008. до 30.09.2009.) је 2.770 од чега је просечно годишње искоришћено 1.194, а највише је одобрено у новембру 2008. године - 1.414 радне дозволе;

- одобрена квота за деташманску 2009-2010. годину (период од 1.10.2009. до 30.09.2010.) износи 2.770. У просеку је искоришћено 1.335 радних дозвола. Највише је одобрено у септембру 2010. године, 2.024 радне дозволе.

Упућивање запослених по основу Споразума о деташираним радницима са СР Немачком односи се на послове у области грађевинарства и послова сродних грађевинарству, изолатерских послова, послова у области монтаже, машинско-браварских радова и сл.

Дијаспора

Закон о дијаспори и Србима у региону дефинише дијаспору као категорију која обухвата држављане Републике Србије који живе у иностранству, припаднике српског народа исељенике са територије Републике Србије и из региона и њихове потомке (члан 2.). Прецизни подаци о броју припадника српске дијаспоре не постоје, јер их је готово немогуће пребројати због различитог статуса који уживају у страним земљама. На основу података дипломатско-конзуларних представништава, Српске православне цркве и удружења грађана, Министарство вера и дијаспоре процењује величину ове

---

⁷Деташманска година траје од октобра текуће године до септембра наредне године, а контингент се утврђује на месечном нивоу

популације на око 4 милиона. Подаци приказани у наредној табели представљају једну од процена Министарства вера и дијаспоре.

Табела 30: Процена величине дијаспоре према земљи дестинације

Земље дестинације	Процењена популација дијаспоре
САД	1.000.000
Канада	200.000
Чиле	5.000
Бразил	8.000
Аргентина	5.000
Норвешка	2.500
Шведска	75.000
Данска	7.000
Финска	4.000
СР Немачка	500.000
Бенелукс	50.000
Велика Британија	80.000
Француска	120.000
Швајцарска	120.000
Италија	20.000
Аустрија	300.000
Руска Федерација	20.000
Бивше земље СССР	3.000
Турска	15.000
Кипар	5.000
Кина	3.000
Аустралија	200.000
Нови Зеланд	7.000
Јужна Африка	20.000
Африка остатак	5.000
Укупно	2.774.500

Извор: Министарство вера и дијаспоре

БЗ: Статистика која се односи на превенцију илегалног уласка и боравка

3.1. СПРЕЧАВАЊЕ ИЛЕГАЛНОГ УЛАСКА У РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Према члану 11. Закона о странцима, улазак у Републику Србију, одбиће се странцу ако:

- 1) нема важећу путну исправу или визу уколико је потребна;
- 2) нема довољна средства за издржавање за време боравка у Републици Србији, за повратак у земљу порекла или транзит у трећу земљу, или му на други начин није обезбеђено издржавање за време боравка у Републици Србији;
- 3) је у транзиту, а не испуњава услове за улазак у трећу државу;
- 4) је на снази заштитна мера удаљења или мера безбедности протеривања, или му је отказан боравак, односно друга мера призната у унутрашњем или међународном праву која укључује забрану преласка државне границе – за време док та мера односно отказ боравка траје;
- 5) нема потврду о вакцинисању или други доказ да није оболео, а долази са подручја захваћеног епидемијом заразних болести;
- 6) то захтевају разлози заштите јавног поретка или безбедности Републике Србије и њених грађана;
- 7) се у одговарајућим евиденцијама води као међународни преступник;
- 8) постоји оправдана сумња да боравак неће користити у намеравану сврху

Наведени разлози представљају и основ за отказивање боравка странцима у Републици Србији.

У току 2010. године, улаз на територију Републике Србије није омогућен за укупно 14.586 страних држављанина. Од укупног броја страних држављана враћених са улаза у Републику Србију највећи број су држављани БиХ, што представља 16% од укупног броја враћених лица, затим држављани Турске, Бугарске, СР Немачке и Црне Горе.

Од укупног броја страних држављана који су враћени са улаза у Републику Србију, највећи број је враћен из разлога непоседовања визе, затим због нерегуларности везаних за моторно возило, због оштећене или истекле ПИ и непоседовања средстава.

Табела 31: Лица чији је улазак у Републику Србију одбијен, према држављанству и разлогу одбијања у 2010. години

Држављанство	Разлог одбијања уласка у Републику Србију								
	Непоседовање средстава	Фалсификована ПИ	Оштећена/истекла ПИ	Непоседовање визе	Фалсификована виза	Нерегуларности везане за моторно возило	Изречена мера забране уласка	Остало	Укупно
БиХ	59	2	233	-	-	807	6	1.153	2.260
Турска	30	33	75	1.493	-	9	3	20	1.663
Бугарска	681	3	217	1	1	374	5	293	1.575
СР Немачка	50	10	202	44	-	52	1	713	1.072
Црна Гора	5	-	139	2	-	78	2	704	930
Румунија	66	1	121	1	-	107	40	588	924
Без држављанства	-	-	-	136	-	-	-	1	137
Остало	272	69	637	2.914	-	480	14	1.776	6.025
Укупно	1.163	118	1.624	4.455	1	1.907	71	5.247	14.586

Извор: Министарство унутрашњих послова

Број одбијених улазака у Републику Србију значајно се смањио између 2009. и 2010. године. Наиме, у току 2009. године, улаз на територију Републике Србије није омогућен за укупно 21.897 страних држављана, што је за преко 7.000 више него у 2010. години. Од укупног броја страних држављана враћених са улаза у Републику Србију највећи број је држављана СР Немачке, затим држављана Румуније, БиХ, Турске и Бугарске.

Табела 32: Одбијање уласка у Републику Србију према држављанству лица које је одбијено и разлогу одбијања у 2009. години

Држављанство	Разлог одбијања уласка у Републику Србију								
	Непоседовање средстава	Фалсификована ПИ	Оштећена/истекла ПИ	Непоседовање визе	Фалсификована виза	Нерегуларности везане за моторно возило	Изречена мера забране уласка	Остало	Укупно
СР Немачка	82	9	395	32	-	44	3	2.946	3.510
Румунија	442	1	587	6	-	72	15	1.919	3.040
БиХ	11	2	306	1	1	615	8	1.171	2.115

Турска	22	80	142	138	20	233	5	41	1.681
Бугарска	467	6	436		-	399	11	300	1.619
Француска	20	1	165	3	-	24	-	835	1.048
Италија	5	6	64	-	-	20	1	802	892
Без држављанства	33	16	371	262	-	85	2	584	1.353
Остало	200	71	503	3.511	6	523	6	2814	6.639
Укупно	1.282	192	2.969	3.953	27	2.015	51	11.412	21.897

Извор: Министарство унутрашњих послова

Од укупног броја страних држављана који су враћени са улаза у Републику Србију, највећи број је враћен из разлога непоседовања визе, затим због оштећене или истекле ПИ, због нерегуларности везаних за моторно возило, због непоседовања средстава.

3.2. ВРАЋАЊЕ ЛИЦА КОЈА ИЛЕГАЛНО БОРАВЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

У 2010. години удвостручен је број странаца којима је изречена мера отказа боравка у Републици Србији, у односу на 2009. годину. Међу лицима којима је отказан боравак, у 2010. години било је највише држављана Авганистана, Палестине и Румуније, док је у 2009. години уз држављане Авганистана и Румуније било и доста држављана Бугарске и Македоније.

Табела 33: Број лица којима је изречена мера отказа боравка у 2009. и 2010. години, према држављанству

Држављанство лица	2009.		2010.	
	Број лица	%	Број лица	%
Албанија	97	6.1	69	2.3
Алжир	0	0	112	3.7
Авганистан	372	23.5	698	23
БиХ	45	2.8	65	2.1
Бугарска	176	11.1	131	4.3
Ирак	10	0.6	63	2.1
Македонија	182	11.5	97	3.2
Палестина	8	0.5	695	22.9
Румунија	244	15.4	395	13
Сомалија	4	0.3	103	3.4
Тунис	1	0.1	106	3.5
Турска	151	9.5	135	4.5
Остало	293	18.5	361	11.9
Укупно	1.583	100	3.030	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Међу страним држављанима којима је изречена мера отказа боравка у Републици Србији доминирају мушкарци. Наиме, у 2009. години међу овим лицима било је 86,2% мушкарца, док је у 2010. години било 91,9% мушкараца. Малолетних лица било је у 2009. години 6,3%, а у 2010. години 4,8%.

Странци који бораве незаконито у Републици Србији морају напустити њену територију одмах или у року који им је одређен (члан 42. Закона о странцима). У 2010. години заштитна мера удаљења странца са територије Републике Србије изречена је у 848 случајева. Међу овим лицима опет је било највише држављана Авганистана и Палестине.

Табела 34: Број држављана других држава и лица без држављанства којима је изречена заштитна мера удаљења странца са територије Републике Србије, према држављанству, 2010. Година

Држављанство лица	Број лица	%
Авганистан	270	31.8
Алжир	47	5.5
Бугарска	11	1.3
Ирак	9	1.1
Иран	9	1.1
Македонија	17	2
Мароко	11	1.3
Пакистан	36	4.2
Палестина	273	32.2
Румунија	46	5.4
Сомалија	48	5.7
Тунис	15	1.8
Остало	56	6.6
Укупно	848	100

Извор: Министарство правде

Највећи број странаца којима је изречена мера удаљења са територије Републике Србије су у средњој старосној доби, мада је значајан и удео младих. Поред тога, 92% ових лица су мушкарци.

Табела 35: Број држављана других држава и лица без држављанства којима је изречена заштитна мера удаљења странца са територије Републике Србије, према старости, 2010. г

Старост лица	Број лица	%
14-20	163	19.2
21-40	547	64.5
41-60	66	7.8
Преко 60	5	0.6
Непознато	67	7.9
Укупно	848	100

Извор: Министарство правде

Када се посматрају разлози за удаљење, уочава се да је у највећем броју случајева заштитна мера удаљења странца изречена због незаконитог уласка у Републику Србију, а потом због незаконитог боравка.

Табела 36: Број држављана других држава и лица без држављанства којима је изречена заштитна мера удаљења странца са територије Републике Србије, према разлогу удаљења, у 2010. години

Разлог удаљења	Број лица	%
Члан 84. став 2. у вези става 1. тачка 3) Закона о странцима (напуштање прихватилишта, непоштовање кућног реда у прихватилишту)	4	0.5
Члан 84. став 2. у вези става 1. тачка 4) Закона о странцима (напуштање места боравка које је одредио надлежни орган, нејављање надлежном органу)	1	0.1
Члан 84. став 2. у вези става 1. тачка 1) Закона о странцима (незаконит улазак у Републику Србију)	379	44.7
Члан 85. став 2. у вези става 1. тачка 3) Закона о странцима (незаконит боравак у Републику Србију)	179	21.1
Члан 84. став 2. у вези става 1. тачка 2) Закона о странцима (лице није напустило Републику Србију у року који је одређен)	18	2.1
Члан 85. став 2. у вези става 1. тачка 2) Закона о странцима (боравак у Републици Србији супротно разлозима за које му је одобрен боравак или издата виза)	128	15.1
Члан 65. став 1. тачка 2) Закона о заштити државне границе (непоседовање исправе при преласку границе, избегавање контроле)	4	0.5
Члан 10. став 1. тачка 4) Закона о странцима (давање неистинитих података граничној полицији)	1	0.1
Члан 85. став 2. у вези става 1. тачка 1) Закона о странцима (кретање изван простора одређеног на основу члана 5. Закона о странцима)	3	0.4
Члан 65. став 1. тачка 1) Закона о преласку државне границе и кретању у граничном појасу (прелазак границе изван граничног прелаза)	86	10.1
Уредба о контроли преласка административне линије према АП Косово и Метохија	16	1.9
Члан 292. став 1. тачка 1) Царинског закона (пренос робе преко граничног прелаза када није отворен, сакривање робе)	26	3.1
Члан 86. став 1. тачка 1) и тачка 6) Закона о странцима (неподношење захтева за продужење дозволе за боравак, не пријављивање промене адресе)	3	0.4
Укупно	848	100

Извор: Министарство правде

У 2010. години изречена је и мера безбедности протеривања из земље због кривичног дела за 138 странаца, међу којима је било 7 жена. Разлози за протеривање били су природа и тежина кривичног дела, побуде због којих је кривично дело извршено, начин извршења кривичног дела и друге околности које су указивале на непожељност даљег боравак странца у Републици Србији. Међу овим странцима доминирају млађе особе.

Табела 37: Држављани других држава и лица без држављанства којима је изречена мера безбедности протеривања из земље због кривичног дела, према старости, 2010. година

Старост	Број	%
18-30	62	44.9
30-40	42	30.4
40-50	26	18.8
преко 50 година	8	5.8
Укупно	138	100

Извор: Министарство правде

3.3. ТРГОВИНА ЉУДИМА

У току 2009. године идентификовано је 85, а у току 2010. године 76 жртава трговине људима. Изузев неколицине, жртве су држављани и држављанке Републике Србије.

Табела 38: Жртве трговине људима према држављанству у 2009. и 2010. години

Држављанство	Број жртава	
	2009.	2010.
Србија	79	73
Румунија	3	-
Доминиканска Република	2	-
Чешка	1	-
Молдавија	-	1
Хрватска	-	1
Македонија	-	1
Укупно	85	76

Извор: Министарство унутрашњих послова

Међу жртвама трговине људима преовлађују особе женског пола. Оне су у 2009. години чиниле 77,6% а у 2010. години 92,1% свих регистрованих жртава трговине људима.

Табела 39: Оштећени кривичним делом трговине људима, 2009 и 2010. година

Старост	2009.		2010.	
	Мушки	Женски	Мушки	Женски
до 14 година	6	9	4	5
14-18 година	9	24	1	22
Преко 18 година	4	33	1	43
Укупно	19	66	6	70

Извор: Министарство унутрашњих послова

Подаци о врсти експлоатације и полу указују да је најзаступљенији облик сексуална експлоатација, као и да су овом облику експлоатације изложене жене.

Табела 40: Жртве трговине људима према врсти експлоатације и полу, 2009 и 2010. година

Врста експлоатације жртве	2009.		2010.	
	мушкарци	жене	мушкарци	жене
сексуална експлоатација	-	53	-	62
радна експлоатација	7	5	1	15
експлоатација ради вршења кривичних дела	3	-	3	2
експлоатација ради просјачења	9	5	7	6
принудна удаја	-	6	-	3
Укупно	19	69	11	88

Извор: Министарство унутрашњих послова⁸

⁸ Број се не поклапа са укупним бројем жртава због тога што су поједина лица истовремено изложена вишеструким облицима експлоатације.

Подаци Службе за заштиту жртава трговине људима која је основана у оквиру Министарства рада и социјалне политике у 2004. години, региструју нешто већи број жртава трговине људима. Разлика се објашњава тиме, што за разлику од евиденције Министарства унутрашњих послова, Служба додељује статус жртве и оним лицима која нису пристала да сарађују у кривичним поступцима.

Табела 41: Жртве трговине људима према различитим карактеристикама, период од 2004. до 2011. године

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011. (01-10)
Укупно жртава	38	53	62	60	55	127	89	54
Жртве трговине људима	28	28	39	49	37	107	61	48
Потенцијалне жртве трговине људима	10	26	23	11	18	20	28	6
Тип експлоатације								
Сексуална	25	24	30	26	22	66	34	29
Радна	0	3	3	9	5	18	4	6
Просјачење	1	1	3	9+1	5	14	12	10
Принудни брак	2		3	2	3	6	9	4
Трговина бебама				2				
Илегална усвајања					1	1	1	
Принуда на криминалне радње					1	2	1	2
Старост								
Малолетници	18	11	34	26	30	59	42	18
Пунолетни	20	42	28	34	25	68	47	36
Пол								
Мушкарци	4		2	9	7	23	9	17
Жене	34	53	60	51	48	107	80	37
Земље порекла								
Србија	20	32	46	48	49	114	85	47
Македонија			4	2	2	1		
Црна Гора						1	1	1
Молдавија	4	8	3	1	2	1		
Украјина	6	6	3	1				1
Бугарска	1	1	2	2				
Кина				4				
Румунија	6	3	1	1		3	1	
Хрватска		1		1			1	
Албанија			1			1		
БиХ			2			2	1	3
Руска Федерација		1						
Конго		1						
Ирак	1							
Узбекистан					2			
Чешка						1		
Доминиканска Република						2		
Словенија						1		1
Аустрија								1

Извор: Служба за заштиту жртава трговине људима Министарства рада и социјалне политике

У току 2010. године од стране полицијских службеника Министарства унутрашњих послова поднето је 76 кривичних пријава за извршено кривично дело трговина људима из члана 388. Кривичног законика против 99 лица.

Табела 42: Извршиоци кривичног дела трговине људима према држављанству и полу, 2010. година

Извршиоци кривичног дела из члана 388.	Мушкарци	Жене	Укупно
Србија	71	23	94
Непознато	2	-	2
Турска	1	-	1
Хрватска	1	-	1
БиХ	1	-	1
Укупно	76	23	99

Извор: Министарство унутрашњих послова

Укупни број пресуда која су починила трговину људима износио је 47 у 2010. години и све су биле осуђујуће. Ове пресуде изречене су за 39 мушкараца и 8 жена. Међу осуђеницима су готово равномерно заступљене млађе и средовечне особе.

Табела 43: Број осуђујућих пресуда против лица која су починила трговину људима, према старости, 2010. година

Старост	Број лица
18-30 година	15
30-40 година	12
40-50 година	15
преко 50 година	5
Укупно	47

Извор: Министарство унутрашњих послова

Према подацима Службе за заштиту жртава трговине људима Министарства рада и социјалне политике, у 2010. години пружена је подршка за 89 жртава трговине људима, међу којима је било 9 мушкараца и 80 жена. Ово су били углавном држављани и држављанке Републике Србије (85 особа), и по једна особа из Хрватске, БиХ, Румуније и Црне Горе.

Б4: Статистике о присилним миграцијама и међународној заштити

Услови којима се регулише међународна заштита у Републици Србији дефинисани су Законом о азилу. „Азил је право на боравак и заштиту које има странац коме је на основу одлуке надлежног органа који је одлучивао о његовом захтеву за азил у Републици Србији одобрено уточиште или други облик заштите предвиђен овим законом” (члан 2). Законом се предвиђа да се поступак за давање азила покреће подношењем захтева за азил Канцеларији за азил. Како Канцеларија још увек није основана, тај поступак за сада обавља Одсека за азил у оквиру Одељења за странце Управе граничне полиције. Након спроведеног поступка саслушања лица које је предало захтев за азил, Одсек за азил доноси првостепену одлуку. У даљем поступку лица чије су одлуке одбијене, одбачене као неосноване и др. могу наставити процес преиспитивања одлуке у другостепеном поступку који спроводи Комисија за азил, а затим у управном спору.

4.1. ТРАЖИОЦИ АЗИЛА

У 2010. години било је 520 изражених намера да се тражи азил у Републици Србији. Међу лицима која су изразила намеру највише је било држављана Авганистана.

Табела 44: Лица која су изразила намеру да траже азил у Републици Србији у 2010. години према држављанству

Држављанство	Број	%
Авганистан	318	61.2
Узбекистан	1	0.2
Иран	9	1.7
Сирија	1	0.2
Ирак	33	6.3
Куба	1	0.2
Палестина	72	13.8
Руска Федерација	1	0.2
Конго	8	1.5
Алжир	3	0.6
Грузија	4	0.8
БиХ	3	0.6
СР Немачка	1	0.2
Сомалија	22	4.2
Пакистан	22	4.2
Монголија	2	0.4
Турска	1	0.2
Мароко	7	1.3
Холандија	5	1
Јемен	2	0.4
Еквадор	1	0.2
Бангладеш	1	0.2
Того	1	0.2
Лица без држављанства	1	0.2
Укупно	520	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Међу лицима која су најавила намеру да ће затражити азил било је 90% мушкараца. У 77.5% случајева намера је изражена у полицијској управи.

Табела 45: Исказане намере да се тражи азил према месту изражавања намере, 2010. година

Место изражавања намере да се тражи азил	Број лица
Прихватилиште за странце	67
Полицијске управе	403
Гранични прелаз	3
Центар за азил	47
Укупно	520

Извор: Министарство унутрашњих послова

Међутим, од 520 исказаних намера да се поднесе захтев за азил, поднето је мање од половине захтева – 215. Међу лицима која су поднела захтев за азил поново је било највише држављана Авганистана, а знатно мање Палестине, Ирака и Сомалије.

Табела 46: Тражиоци азила према држављанству, 2010. година

Држављанство	Број лица	%
Авганистан	125	58.1
Узбекистан	1	0.5
Иран	2	0.9
Сирија	1	0.5
Ирак	24	11.2
Куба	1	0.5
Палестина	29	13.5
Конго	6	2.8
Алжир	1	0.5
БиХ	2	0.9
Сомалија	16	7.4
Пакистан	2	0.9
Мароко	3	1.4
Еквадор	1	0.5
Лица без држављанства	1	0.5
Укупно	215	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

Када се подаци за 2010. годину упореде са претходном годином, уочава се да је број исказаних намера да се тражи азил значајно повећан (са 275 на 520). Ови упоредни подаци такође указују да је у посматраном периоду дошло до повећања учешћа других држављана, осим држављана Авганистана, који су чинили убедљиво најбројнију категорију у 2009. години. Поред тога, разлика се испољава и у месту изражавања намере, јер је за разлику од 2010. године, у 2009. најчешће намера исказана у прихватилишту за странце (у 142 случаја) па тек онда у полицијској управи (у 105 случајева).

Табела 47: Лица која су изразила намеру да траже азил у Републици Србији у 2009. години према држављанству

Држављанство	Број	%
Авганистан	218	79.3
Шри Ланка	17	6.2
Иран	13	4.7
Гвинеја	4	1.5
Ирак	3	1.1
Либија	1	0.4
Палестина	2	0.7
Руска Федерација	2	0.7
Хрватска	1	0.4
Камерун	3	1.1
Грузија	2	0.7
Костарика	1	0.4
Нигерија	1	0.4
Сомалија	1	0.4
Пакистан	2	0.7
Белорусија	1	0.4
Албанија	1	0.4
Мароко	1	0.4
Лица без држављанства	1	0.4
Укупно	275	100

Извор: Министарство унутрашњих послова

У 2009. години 84% најава преточено је и у поднете захтеве, док је у 2010. години то било учињено тек у 41% случајева. Нешто више од четвртине захтева за азил (22,1%) поднето је за малолетна лица.

Табела 48: Тражиоци азила према држављанству, 2009. година

Држављанство	Број	%
Авганистан	132	72.9
Шри Ланка	17	9.4
Иран	11	6.1
Гвинеја	4	2.2
Ирак	3	1.7
Либија	1	0.6
Палестина	1	0.6
Руска Федерација	2	1.1
Хрватска	1	0.6
Грузија	2	1.1
Костарика	1	0.6
Нигерија	1	0.6
Пакистан	2	1.1
Белорусија	1	0.6
Мароко	1	0.6
Сомалија	1	0.6
Укупно	181	100.0

Извор: Министарство унутрашњих послова

Потребно је омогућити додатна разврставања, посебно у случају малолетних лица код којих би било важно разликовати малолетнике без пратње и малолетнике са пратњом.

4.2. ОДЛУКЕ ПРВОСТЕПЕНОГ ОРГАНА О ЗАХТЕВИМА ЗА АЗИЛ

У 2010. години обављено је 63 саслушања странаца који су поднели захтеве за азил. Статистике показују да је у првостепеном поступку у укупном броју размотрених захтева највише обустављених поступака.

Табела 49: Првостепене одлуке о захтевима за азил према врсти одлуке у 2009. и 2010. години

Одлуке	2009.	2010.
Одбачени захтеви	4	47
Одбијени захтеви	3	0
Усвојени захтеви	4	1
Обустављени поступци	224	309
Закључак о одбацивању жалбе	4	0
Укупно	239	357

Извор: Министарство унутрашњих послова

4.3. ОДЛУКЕ ДРУГОСТЕПЕНОГ ОРГАНА ПО ИЗЈАВЉЕНОЈ ЖАЛБИ НА ОДЛУКЕ О ЗАХТЕВИМА ЗА АЗИЛ

Другостепени орган који доноси одлуке по изјављеној жалби на првостепене одлуке о захтевима за азил је Комисија за азил. У току 2009. године Комисија за азил је разматрала 34 изјављене жалбе. У 17 случајева је потврдила првостепене одлуке, а у 11 случајева их поништила. У 2010. години разматрала је 30 изјављених жалби, од којих је у 4 случаја потврдила првостепене одлуке, у 23 случаја их поништила.

4.4. ОДЛУКЕ НА ОСНОВУ УПРАВНИХ СПОРОВА

У 2010. години у управном спору одбачена је једна тужба авганистанског држављанина, док је Управни суд пресудом одбио тужбу на одлуку другостепеног органа по захтеву за азил као неосновану у два случаја (један држављанин Обале Слоноваче и једна држављанка Хрватске).

4.5. ПОВРАТАК ДРЖАВЉАНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ КОЈИ НЕ ИСПУЊАВАЈУ УСЛОВЕ ЗА УЛАЗАК, БОРАВАК ИЛИ НАСТАЊЕЊЕ НА ТЕРИТОРИЈИ ДРУГЕ ДРЖАВЕ

Према евиденцији Министарства унутрашњих послова, у 2010. години, на основу споразума о реадмисији, Републици Србији поднето је 3.706 захтева за реадмисију, од којих је одобрено 3.118 захтева. У истом периоду повратак у Републику Србију остварило је 4.434 држављана Републике Србије. Ова лица враћена су у највећем броју из СР Немачке, потом Мађарске, Шведске, Аустрије, Швајцарске, Норвешке и Француске. Међу повратницима је било 14,6% малолетних лица, а 64,4% су чинили мушкарци.

Табела 50: Захтеви за реадмисију према држави, полу и старости повратника у 2010.години

Држава	Мушкарци		Жене		Укупно
	малолетни	пунолетни	малолетне	пунолетне	
Аустрија	9	175	11	45	240
Белгија	-	41	-	11	52
БиХ	3	53	4	16	76
Чешка	-	2	-	-	2
Данска	3	20	5	11	39
Француска	11	67	16	24	118
Холандија	-	35	3	8	46
Хрватска	-	16	-	-	16
Италија	-	20	-	8	28
Канада	-	3	-	-	3
Луксембург	1	3	1	1	6
Мађарска	56	663	40	104	863
СР Немачка	101	499	130	318	1.048
Норвешка	3	85	3	85	176
Словачка	-	1	-	-	1
Словенија	-	8	-	1	9
Швајцарска	14	117	20	66	217
Шведска	69	307	37	353	766
Укупно	270	2.115	270	1.051	3.706

Извор: Министарство унутрашњих послова

Табела 51: Сагласности на захтеве за враћање држављана Републике Србије према споразумима о реадмисији у 2010. години

Држава	Мушкарци		Жене		Укупно
	малолетни	пунолетни	малолетне	пунолетне	
Аустрија	8	169	10	42	229
Белгија	-	23	-	3	26
БиХ	3	40	4	15	62
Чешка	-	2	-	-	2
Данска	3	14	5	10	32
Француска	5	52	7	12	76
Холандија	-	29	3	8	40
Хрватска	-	10	-	-	10
Италија	-	16	-	3	19
Канада	-	2	-	-	2
Луксембург	1	3	1	1	6
Мађарска	36	422	35	61	554
СР Немачка	95	465	125	253	938
Норвешка	3	75	3	80	161
Словачка	-	1	-	-	1
Словенија	-	8	-	1	9
Швајцарска	12	111	18	60	201
Шведска	66	300	35	349	750
Укупно	232	1.742	246	898	3.118

Извор: Министарство унутрашњих послова

Табела 52: Повратници који су се вратили у Републику Србију 2010. години према граничном прелазу, полу и старости

Гранични прелаз	Мушкарци		Жене		Укупно
	малолетни	пунолетни	малолетне	пунолетне	
Према Мађарској	52	518	41	44	655
Према Хрватској	1	73	2	2	78
Према Бугарској		2			2
Према Македонији		2		2	4
Према Румунији		16			16
Према БиХ	4	36	5	13	58
Према Црној Гори	1	3	1	1	5
СГП Београд	379	2.136	366	699	3.580
СГП Ниш	4	13	6	13	36
Укупно	441	2.799	421	774	4.434

Извор: Министарство унутрашњих послова

Поред лица која су се вратила на основу споразума о реадмисији, 1.841 лице вратило се у Републику Србију кроз програм асистираниг добровољног повратка.

Табела 53: Број држављана Републике Србије који су нелегално боравили у другој држави и који су се вратили у Републику Србију кроз програм асистираниг добровољног повратка у 2010. години, према држави из које су се вратили

Држава из које су се вратили	Број лица
СР Немачка	960
Аустрија	416
Швајцарска	139
Норвешка	85
Белгија	72
Холандија	45
Финска	39
Француска	33
БиХ	27
Луксембург	7
Италија	6
Пољска	3
Словачка	3
Ирска	3
Велика Британија	2
Мађарска	1
Укупно	1.841

Извор: Међународна организација за миграције

Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу у оквиру укупне заштите права миграната, посебно води рачуна о заштити права повратника по основу Споразума о Радмисији. Представници Министарства са људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу раде са представницима Комесаријата за избеглице у Канцеларији за радмисију на Аеродрому Никола Тесла у Београду на обезбеђивању иницијалне подршке повратницима. Повратници се информису о основним правима из области социјалне и здравствене заштите, запошљавања и приступа документима.

У раду са повратницима су регистроване жалбе појединих повратника на угрожавање њихових људских права приликом боравка у иностраним затворима, депортационим притворима или током депортације. Конкретни подаци о броју повратника који су у контактима са запосленима у Канцеларији за радмисију пријавили кршење људских права говоре да је од 2007. до 2009. године било око 20 таквих лица, док у 2010. није било повратника који су се жалили на кршење људских права.

Када се ради о стању људских права и основних слобода повратника након њиховог враћања у земљу, Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу нема сазнања о кршењу људских права и основних слобода тих лица. Битно је међутим истакнути да се због укупних економских прилика у Републици Србији, повратници налазе у веома тешкој материјалној ситуацији која угрожава њихове услове за успешну реинтеграцију и остваривање социјално-економских права, нарочито када се ради о повратницима Ромске националности чији је социјално-економски положај маргинализован и изузетно тежак и сложен.

4.6. СТАТИСТИКА О ИЗБЕГЛИМ ЛИЦИМА ПРЕМА ЗАКОНУ О ИЗБЕГЛИЦИМА

Према подацима УНХЦРа-а, Република Србија је крајем 2009. године заузимала још увек високо (25.) место у свету као земља дестинације за избеглице (УНХЦР, Статистички годишњак, 2009). У Републици Србији је у овој години живело преко 86.000 избеглица, међу којима највише лица из Хрватске. Упоредни подаци, међутим, показује да је у периоду између 2009. и 2010. године избегличка популација смањена за око 11.000.

Табела 54: Избегличка популација у Републици Србији према држави порекла

Држава порекла	2010.	2009.
БиХ	21.458	24.917
Хрватска	64.695	72.763
Македонија	1	1
Словенија	81	81
Укупно	86.235	97.762

Извор: Комесаријат за избеглице

Полна структура избегличке популације је уравнотежена (48% мушкараца наспрам 52% жена), док подаци о старосној структури указују на значајну заступљеност старијих старосних кохорти – готово половина је старија од 50 година.

Табела 55: Избегличка популација у Републици Србији према старости

Старост	%
0-14	5.1
15-29	20.3
30-39	13.6
40-49	12.8
50-64	21.1
65+	27.1
Укупно	100

Извор: Комесаријат за избеглице

У току 2010. године 11.527 лица је изашло из избегличког статуса, и то 97% на лични захтев а 3% по службеној дужности.

Табела 56: Лица која су изашла из избегличког статуса у 2010. години

Држава порекла	
БиХ	3.459
Хрватска	8.068
Укупно	11.527

Извор: Комесаријат за избеглице

Комесаријат за избеглице, од 1995.године, у сарадњи са међународним агенцијама и организацијама, владама појединих држава и локалним самоуправама, реализује програме трајног збрињавања избеглица кроз следеће видове помоћи:

Табела 57: Програми интеграције

Земља порекла	Тип интеграције	Број породица
Хрватска	Економско оснаживање	6.571
	Грађевински материјал	2.388
	Сеоска домаћинства	413
	Социјално становање у заштићеним условима	327
	Монтажне куће	42
	Стамбене јединице	2.745
	Побољшање услова становања	48
БиХ	Економско оснаживање	2.800
	Грађевински материјал	832
	Сеоска домаћинства	212
	Социјално становање у заштићеним условима	156
	Монтажне куће	28
	Стамбене јединице	919
	Побољшање услова становања	1
Укупно		17.482

Извор: Комесаријат за избеглице

4.7. ИНТЕРНО РАСЕЉЕНА ЛИЦА

У 2010. години, у Републици Србији налазило се 210.148 интерно расељених лица са АП Косова и Метохије. Према етничкој припадности, већину ових лица чине Срби, затим Роми и Црногорци.

Табела 58: Интерно расељена лица са АП Косова и Метохије према етничкој припадности

Етничка припадност	2010.	2009.
Срби	157.437	157.348
Црногорци	8.284	8.242
Албанци	493	468
Горанци	3.168	3.099
Муслимани	5.282	5.250
Роми	22.823	22.763
Неизјашњен	10.979	10.903
Остало	1.682	1.651
Укупно	210.148	209.724

Извор: Комесаријат за избеглице

Полна структура популације расељених је уравнотежена, а старосна структура бележи веће учешће младих него што је то случај у избегличкој популацији.

Табела 59: Интерно расељена лица према старости, 2010. година

Старост	%
0-14	12.8
15-29	26.5
30-39	15.4
40-49	14.2
50-64	15.6
65+	15.5
Укупно	100

Извор: Комесаријат за избеглице

Комесаријат за избеглице, у сарадњи са међународним агенцијама и организацијама, владама појединих држава и локалним самоуправама, реализује програме трајног збрињавања интерно расељених лица кроз следеће видове помоћи:

Табела 60: Програми интеграције расељених лица

Тип интеграције	Број породица
Економско оснаживање	5.093
Грађевински материјал	396
Сеоска домаћинства	294
Социјално становање у заштићеним условима	78
Монтажне куће	34
Стамбене јединице	164
Побољшање услова становања	1.467
Укупно	7.526

Извор: Комесаријат за избеглице

У току 2010. године у АП Косово и Метохију спонтано се вратило 745 расељених лица.

Табела 61: Интерно расељена лица која су се спонтано вратила у АП Косово и Метохију према старости и општини дестинације, 2010. година

Место повратка	Свега	0-14	15-29	30-49	50-64	65+
Општина Дечане	2				1	1
Општина Ђаковица	6	3	2		0	1
Општина Гора	153	33	34	0	21	22
Општина Гњилане	44	9	9	43	7	8
Општина Исток	83	10	10	11	22	17
Општина Клина	87	11	14	24	20	24
Општина Косово Поље	52	24	14	18	3	0
Општина Косовска Каменица	11	4	4	11	0	0
Општина Липљан	17	6	2	3	5	1
Општина Ново Брдо	21	6	8	3	1	3
Општина Обилић	16	5	2	3	3	0
Општина Ораховац	22	8	3	6	2	5
Општина Пећ	30	0	8	4	7	8
Општина Приштина	62	6	14	7	18	8
Општина Призрен	26	7	6	16	2	4
Општина Штрпце	9	5	0	7	0	0
Општина Урошевац	61	26	15	4	4	3
Општина Витина	22	7	4	13	0	4
Општина Вучитрн	21	8	1	7	5	0
Укупно	745	178	150	180	121	109

Извор: Министарство за Косово и Метохију

Кроз програме организованог повратка вратило се у 2010. години 134 расељена лица.

Табела 62: Интерно расељена лица која су се вратила на АП Косово и Метохију у оквиру организованог повратка, у 2010. години

Општина повратка	Број лица
Општина Гњилане	3
Општина Гора	25
Општина Исток	27
Општина Клина	30
Општина Косово Поље	7
Општина Обилић	7
Општина Ораховац	1
Општина Пећ	7
Општина Приштина	7
Општина Призрен	3
Општина Урошевац	13
Општина Вучитрн	4
Укупно	134

Извор: Министарство за Косово и Метохију

Б 5: Статистика о унутрашњим миграцијама

Као што је било предочено у уводу овог Миграционог профила, претходне деценије обележиле су динамичне миграције становништва Републике Србије. Ове миграције су се на унутрашњем плану пре свега одвијале као померање становништва из руралних у урбана подручја, као и померање ка градовима који су представљали важније регионалне центре и Београду, где су шансе за запошљавање биле веће. Према проценама становништва РЗС укупно становништво Републике Србије смањило се за 3% у периоду од 2000. до 2010. године. Међутим, док се градска популација смањила за 1,8%, сеоско становништво се смањило за 9,1%. Запажа се, такође, да је у посматраном периоду женско сеоско становништво смањено више него мушко (за 9,8% према 8,4 %).

Табела 63: Процене броја становника у Републици Србији за период 2000-2010. према типу насеља

	Укупно становништво			Градско становништво			Сеоско становништво		
	укупно	мушко	женско	укупно	мушко	женско	укупно	мушко	женско
2000	7.516.346	3.655.777	3.860.569	4.206.308	2.012.849	2.193.459	3.310.038	1.642.928	1.667.110
2001	7.503.433	3.648.533	3.854.900	4.215.583	2.016.029	2.199.554	3.287.850	1.632.504	1.655.346
2002	7.500.031	3.647.190	3.852.841	4.233.303	2.023.817	2.209.486	3.266.728	1.623.373	1.643.355
2003	7.480.591	3.637.789	3.842.802	4.239.980	2.026.423	2.213.557	3.240.611	1.611.366	1.629.245
2004	7.463.157	3.629.194	3.833.963	4.249.544	2.030.310	2.219.234	3.213.613	1.598.884	1.614.729
2005	7.440.769	3.618.040	3.822.729	4.257.878	2.033.178	2.224.700	3.182.891	1.584.862	1.598.029
2006	7.411.569	3.603.698	3.807.871	4.263.386	2.034.616	2.228.770	3.148.183	1.569.082	1.579.101
2007	7.381.579	3.588.957	3.792.622	4.270.400	2.037.012	2.233.388	3.111.179	1.551.945	1.559.234
2008	7.350.222	3.573.814	3.776.408	4.275.245	2.038.642	2.236.603	3.074.977	1.535.172	1.539.805
2009	7.320.807	3.560.048	3.760.759	4.279.035	2.039.934	2.239.101	3.041.772	1.520.114	1.521.658
2010	7.291.436	3.546.374	3.745.062	4.283.985	2.041.975	2.242.010	3.007.451	1.504.399	1.503.052

Извор: РЗС

Посматрано по регионима, укупан број унутрашњих миграната (лица која су се доселила и одселила) у Централној Србији у 2010. години износио је 205.928, док је број ових лица у АП Војводини износио 52.936. На нивоу Републике Србије број унутрашњих миграната износио је 258.664.

Табела 64: Упоредни преглед досељеног и одсељеног становништва по полу.

		1999.		2009.		2010.	
		мушко	женско	мушко	женско	мушко	женско
Централна Србија	Досељено	34.007	42.882	45.265	57.590	46.886	58.848
	Одсељено	36.191	44.569	42.627	54.246	44.179	56.015
АП Војводина	Досељено	6.449	8.405	11.871	15.064	11.227	14.697
	Одсељено	4.548	6.040	11.538	15.936	11.324	15.688
Укупно Република Србија	Досељено	40.456	51.287	57.136	72.654	58.113	73.545
	Одсељено	40.739	50.609	54.165	70.182	55.503	71.703

Извор: РЗС

Јасно је изражен тренд већег насељавања у градовима и јасно је изражена већа покретљивост женског становништва. У 2010. години, на нивоу Републике Србије досељавање у градове износи 70,6% од укупног броја досељених, док се у селима населило 29,4%. У Централној Србији се у градове населило 72,1% од укупно

досељених, а у сеоска насеља, 27,9%. У АП Војводини у градове се населило је 64,4%, а у сеоска насеља 35,6%.

Што се одсељавања тиче, на нивоу Републике Србије градска насеља напустило је 63,7% од свих лица која су се у тој години иселила из места у коме су живела, а удео лица која су напустила сеоска насеља износио је 36,3%. У Централној Србији градска насеља напустило је 65,8%, а сеоска 34,2%. У АП Војводини градска насеља напустило је 55,8%, а сеоска 44,2%.

Табела 65: Мигранско становништво село-град, по полу, 2010. година

		досељено		одсељено	
		мушко	женско	мушко	женско
Централна Србија	Градска насеља	34.656	41.534	30.401	35.529
	Остала насеља	12.230	17.314	13.778	20.486
АП Војводина	Градска насеља	7.420	9.276	6.581	8.503
	Остала насеља	3.807	5.421	4.743	7.185
Укупно Република Србија	Градска насеља	42.076	50.810	36.982	44.032
	Остала насеља	16.037	22.735	18.521	27.671

Извор: РЗС

Према полној структури на свим подручјима више су мигрирале жене. И у досељавању и у одсељавању, евидентирано је више жена које су мигрирале у односу на мушкарце. Овај тренд се одсликава у свим областима и у већини старосних кохорти се потврђује да жене више мигрирају од мушкараца.

Табела 66: Мигрантско становништво по полу, 2010. година

Област	Досељено у %		Одсељено у %	
	мушко	женско	мушко	женско
Централна Србија	44.3	55.7	44.1	55.9
АП Војводина	43.3	56.7	41.9	58.1
Укупно Република Србија	44.2	55.8	43.6	56.4

Извор: РЗС

Укупни миграциони салдо Републике Србије у 2010. години износи 4.452, Централне Србије 5.540, а у АП Војводини је миграциони салдо негативан и износи -1.088.

На нивоу Републике Србије највише је мигрирало становништво из старосне кохорте 25-34 година старости (74.900), што представља 28,9% укупног кретања становништва. Гледано по великим старосним групама у групи од 0-14 година, мигрирало је 38.896, што представља 15,0% укупног кретања становништва. У групи од 15-64 година, мигрирало је 205.965, што представља 79,6% укупног кретања становништва. У старосној групи преко 65 година, мигрирало је 14.003, што представља 5,4% укупног кретања становништва.

Табела 67: Мигрантско становништво по старосним групама изражено у %, 2010. година

	Укупно Република Србија	Централна Србија	АП Војводина
0-14	15.0	15.3	13.9
15-64	79.6	79.3	80.7
65+	5.4	5.4	5.4

Извор: РЗС

Дугорочни трендови унутрашњих миграција у периоду од 1996. до 2009. године указују на јасан тренд да се највећи проценат миграната досељава у градска насеља. Тај тренд је јасан од почетка до краја овог периода - 1996. године 67,93% миграторног становништва населило се у градска насеља, а 2010. године 70,6%. Током читавог посматраног периода изражена је већа покретљивост женског становништва.

Б 6: ЗАКЉУЧАК

Праћење миграционих токова од пресудног је значаја за ефикасно управљање миграцијама, посебно у смислу остваривања економских и социјалних добити од миграција за социо-економски развој Републике Србије. Основна слика о миграционим токовима и карактеристикама миграната указује да Република Србија са својим развојним процесима и потенцијалима не представља значајну земљу дестинације која привлачи имиграцију због бољих шанси за запошљавање и остваривање повољног економског стандарда.

Следећи закључци се намећу на основу претходно изложених података као најважнији:

- Подаци неопходни за праћење миграција у складу са прописима ЕУ за сада су само парцијално доступни.
- Република Србија не представља значајну земљу дестинације која привлачи имиграцију због економских потенцијала и шанси за запошљавање. Осим кинеских држављана који представљају примарно радну имиграцију, остале веће групе миграната (држављани Румуније, Украјине, Руске Федерације и Македоније), представљају претежно женску популацију која имигрира у Републике Србију на основу брака.
- Са друге стране, иако непотпуни, подаци о емиграцији указују на значајан одлив становништва Републике Србије према развијенијим земљама ЕУ, Северне Америке, Аустралије и Новог Зеланда. Велики број емиграната покушава да уђе или остане у земљама дестинације нелегално. Спровођење споразума о реадмисији доводи до повратка значајног броја држављана Републике Србије који су нелегално боравили у другим државама, али су подаци о повратницима и процесима њихове интеграције у Републици Србији недовољно прецизни и обухватни.
- Значајан број илегалних прелазака границе у Републику Србију био је спречен и отказан је боравак великом броју илегалних миграната у Републици Србији. Систем праћења за овај аспект миграција потребно је допунити подацима о илегалној радној снази.

- Република Србија се не суочава са великим бројем захтева за азилом у 2010. години, али разлика у броју исказаних намера тражења азила и поднетих захтева за азилом, тражи додатна разврставања, поготово када су у питању малолетна лица и малолетна лица без пратње.
- Подаци о присилним мигрантима у Републици Србији указују на додатно смањење избегличке популације и стабилност популације расељених лица са АП Косова и Метохије. Ове категорије присилних миграната подржане су различитим програмима подршке у социјалној интеграцији и повратку.
- Најнепознатија остаје категорија повратника, којој је у будућем периоду потребно посветити посебну пажњу, обзиром на број лица и изразито велике тешкоће са којима се суочавају при покушају (ре)интеграције у друштво Републике Србије.

ДЕО Ц: УЗРОЦИ И ПОСЛЕДИЦЕ МИГРАЦИЈА

Основна слика о токовима миграција и карактеристикама миграната у Републици Србији у 2010. години указује на то да Република Србија, осим за кинеске држављане није значајно привлачно подручје за економске имигранте. Напротив, проблеми одложене и отежане транзиције, дисконтинуираних реформи и ефеката последње економске кризе, пре делују као фактори који потискују становништво Републике Србије према развијенијим земљама у потрази за бољим економским шансама и квалитетнијим условима живота. Са друге стране, претходни токови миграција, односно мреже имиграната из Републике Србије у најважнијим земљама дестинације, стварају релативно погодне услове за привлачење нових таласа миграната из Републике Србије ка овим земљама и подручјима. Овде ће бити приказани показатељи социо-економског развоја Републике Србије, као и најважније карактеристике економије, тржишта рада и доступности социјалних услуга и социјалне заштите који обележавају друштвени контекст у коме се одвијају описани миграторни токови и у коме се крију важни узроци миграција, као и њихове последице.

Ц1: ДЕМОГРАФСКИ ТРЕНДОВИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Миграционе токове треба посматрати у светлу ширих демографских трендова у Републици Србији. Ове трендове последњих деценија карактерише смањење броја становника, депопулација руралних подручја, старење становништва и неповољан однос зависних категорија становништва у односу на категорију радног узраста. Поред тога, показатељи писмености и образованости становништва који представља значајан хумани капитал неопходан за постизање одрживог развоја указују, на неповољну слику, која није адекватна потребама развоја такозваних економија заснованих на знању, доминантних у развијеним земљама.

1.1. ВИТАЛНИ ДОГАЂАЈИ

Према подацима РЗС, у 2010. години у Републици Србији било је 7.291.436 становника, од чега 48,6% мушког, а 51,4% женског. У градским подручјима живело је 58,8% становништва, док је у осталим⁹ живело 41,2%.

Табела 68: Процене становништва Републике Србије према типу насеља, 2010. година

Пол	Тип насеља		
	укупно	градска	остала
Укупно	7.291.436	4.283.985	3.007.451
Мушко	3.546.374	2.041.975	1.504.399
Женско	3.745.062	2.242.010	1.503.052

Извор: РЗС

⁹ У домаћој статистици још увек није уведена класификација на урбана и рурална подручја према стандардима ОЕЦД и Еуростата, због чега се ова „остала“ или „ванградска“ подручја не могу у потпуности сматрати руралним, али се углавном узимају као апроксимација за руралне области.

Природни прираштај је у 2010. години био негативан и износио је -34.907. Овакав природни прираштај резултат је следећих вредности наталитета и морталитета: наталитет је износио 68.304 (стопа наталитета¹⁰ 9.4), док је морталитет износио 103.211 (стопа морталитета¹¹ износила је 14.2). То је дало стопу природног прираштаја од -4.8, што значи да је на 1000 становника, Република Србија у 2010. години изгубила 4.8 становника. Поред ових основних показатеља виталне статистике, важно је напоменути и вредности које се односе на фертилитет становништва. Општа стопа фертилитета¹² износила је 40.7, а стопа укупног фертилитета¹³ 1.4, што значи да је управо толико живорођене деце долазило на једну жену (подаци РЗС).

1.2. ОСНОВНИ КОНТИГЕНТИ И КАРАКТЕРИСТИКЕ СТАНОВНИШТВА

Подаци о основним функционалним контингентима и карактеристикама становништва указују на процесе старења становништва и неповољне индексе зависности. Индекс старења становништва¹⁴ на нивоу Републике Србије износи у 2010. години 111.4, при чему је виши за жене (129.6) него за мушкарце (94.2), као и за сеоска подручја (128.2) него градска (100.0). Највиши индекс старења имају сеоске жене (146.2) (подаци РЗС).

Табела 69: Функционални контингенти становништва у 2010. години

Функционални контингенти	Становништво	%
Укупно	7.291.436	100
Одојчад	68.892	0.9
Предшколски (0-6)	500.016	6.9
Школообавезни (7-14)	602.244	8.3
Пунолетни (18+)	5.939.600	81.5
Радни-женско (15-64)	2.495.354	34.2
Радни-мушко (15-64)	2.460.410	33.7
Женски фертилни (15-49)	1.677.562	23
Оптимални фертилни (20-34)	734.188	10.1
Старачки (80+)	258.629	3.5

Извор: РЗС

Просечна старост у Србији износи 41.4 године, при чему је виша за жене (42.7) него за мушкарце (40.0), за сеоско становништво (42.9) него за градско (40.3), а највиша за сеоске жене (44.2) (подаци РЗС). Разлике у просечној старости и индексу старења испољавају се и између региона у Републици Србији. Тако просечна старост за регион

¹⁰ Стопа наталитета представља број живорођених на 1000 становника.

¹¹ Стопа морталитета представља број умрлих на 1000 становника.

¹² Општа стопа фертилитета представља број живорођених на 1000 жена старих од 15-49 година.

¹³ Стопа укупног фертилитета представља укупан број живорођене деце на једну жену.

¹⁴ Индекс старења становништва представља однос старе популације (60+) према маладој популацији (0-19).

севера¹⁵ Србије износи 41.1 годину а регион југа Србије 41.7. Индекс старења за регион севера износи 109.9 а регион југа 112.8.

Индекс зависног становништва¹⁶ за Републику Србију износи 47.3, при чему је значајно виши за жене (50.1) него за мушкарце (44.1) (подаци РЗС).

1.3. ОБРАЗОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ СТАНОВНИШТВА

Према подацима пописа из 2002. године, 3,4% становништва старијег од 10 година било је неписмено. Међутим, у овом погледу постоје значајне родне разлике, јер је међу мушкарцима учешће неписмених износило 1,1%, док је међу женама износило 5,7% (РЗС, Статистички годишњак за 2010. годину).

Структура становништва према образовању показује и даље високо учешће категорија без квалификација, односно оних који нису стекли ни основно образовање или су пак стекли само диплому основне школе. Таквих је на нивоу Републике Србије било 37,6% али уз значајне родне разлике, као и разлике између урбаног и руралног становништва. Наиме, учешће ове категорије без завршене или само са завршеном основном школом међу женама је значајно веће него међу мушкарцима (44,1% према 30,8%), као и међу руралном становништву него међу градском (54,6% према 25,4%).

Табела 70: Структура становништва старог 15 и више година према образовању, полу и типу насеља, 2010. година

Образовни ниво	Укупно	Мушкарци	Жене	Урбано становништво	Рурално становништво
Без школе	3.3	1	5.3	1.7	5.3
Непотпуна ОШ	11.7	8.8	14.5	5.9	19.8
Основна школа	22.7	21	24.3	17.8	29.5
Средња школа	48.4	55	42.3	54.3	40.3
Виша школа	5.3	5.5	5.2	7.1	2.8
Факултет, академија или висока школа	8.6	8.7	8.6	13.2	2.3
Укупно	100	100	100	100	100

Извор: РЗС

Поред тога, учешће становништва са факултетским дипломама је и даље ниско, посебно међу руралним становништвом, што ствара неповољну основу за настојања да се поспешу рурални развој.

¹⁵ Према номенклатури територијалних јединица ЕУ, НУТС1 ниво разликује у Србији два региона: север – који чине Војводина и Београд, и југ- који чине регион Шумадије и западне Србије, регион јужне и источне Србије и регион Косова и Метохије. Међутим, овде нису укључени подаци за регион Косова и Метохије.

¹⁶ Однос зависног становништва старости 0-14 година и 64 и више година, према становништву радног узраста (15-64).

1.4. ДЕПОПУЛАЦИЈА РУРАЛНИХ ОБЛАСТИ

Депопулација руралних области представља дугорочни тренд у Републици Србији. Овај тренд је повезан са променама у структури економије, трендовима урбанизације, већом доступности шанси за запошљавање у урбаним срединама, као и далеко разноврсној понуди услуга – од социјалних до културних и забавно-рекреативних. У 2010. години природни прираштај у сеоским подручјима је био негативан, односно сеоска популација је имала 34.321 становника мање него у претходној години. Смањење сеоског становништва дугује се и негативним природним кретањима становништва, али и миграционим трендовима које карактерише иселјавање сеоске популације у градове у Републици Србији или у иностранство.

Као што је указано у опису унутрашњих миграција у претходном поглављу извештаја, на нивоу Републике Србије, у оквиру укупног миграционог кретања досељавање у градове износило је 70,6% а у ван-градским подручјима 29,4%. У периоду између 1996. и 2010. године, биланс између досељених и одсељених из не-градских насеља непрестано је негативан.

Табела 71: Разлика између досељеног и одсељеног становништва према типу насеља

Година	Разлика између досељеног и одсељеног становништва	
	Градска насеља	Остала насеља
1996.	6.507	-9.257
1997.	6.375	-8.505
1998.	6.989	-8.565
1999.	5.202	-4.807
2000.	5.795	-6.032
2001.	5.102	-5.971
2002.	10.195	-4.316
2003.	10.373	-6.313
2004.	16.324	-5.608
2005.	12.017	-8.294
2006.	13.401	-9.348
2007.	15.994	-13.435
2008.	9.771	-6.715
2009.	12.509	-7.066
2010.	11.872	-7.420

Извор: РЗС

Ц2: РАЗВОЈНИ ТРЕНДОВИ И МИГРАЦИЈЕ

Развојне трендове у Републици Србији могуће је посматрати према различитим показатељима, у зависности од концепта и методологије који се примењују. У овом извештају развојни трендови ће бити сагледани преко три примењене методологије које омогућају међународно поређење развојних трендова у Републици Србији са другим земљама, а које су заступљене у оквиру миленијумских циљева развоја, концепта хуманог развоја УН и методологије праћења остваривања развојних циљева у ЕУ, дефинисаних

ЕУ Развојном стратегијом за период 2011-2020. (Стратегија ЕУ 2020).

2.1. Остваривање МЦР у Републици Србији

МЦР представљају најширу глобалну иницијативу за смањењем сиромаштва и подстицањем одрживог, хуманог развоја земаља које су прихватиле платформу. Они обухватају 8 кључних циљева¹⁷, а државе чланице саме дефинишу специфичне циљеве у оквиру ових универзалних општих, те одређују индикаторе на основу којих ће пратити реализацију тих циљева. Влада Републике Србије је усвојила миленијумске циљеве и индикаторе за праћење њиховог остваривања 2005. године, а последњи извештај о остваривању циљева објављен је за период 2005-2009. године. У оквиру овог извештаја констатовано је да је учињен напредак у остваривању МЦР у Републици Србији, али да је потребно уложити даље напоре како би се достигле мете предвиђене за крај периода (2015. годину). Овде ће стање бити приказано само на основу неколицине индикатора, јер је на овом месту немогуће обухватити изузетно велики број показатеља преко којих се прати остваривање великог броја специфичних циљева.

МЦР 1: преполовити стопу сиромаштва и искоренити глад

Показатељи сиромаштва у 2010. години указују на велике разлике између градских и ванградских подручја. Према подацима Анкете о потрошњи домаћинства 9,2% укупног броја становника Републике Србије живело је испод асполутне линије сиромаштва на нивоу Републике Србије. У градским подручјима испод апсолутне линије сиромаштва живи 5,7%, а у ванградским подручјима 13,6% становника (РЗС, Анкета о потрошњи домаћинства). После периода опадања стопе сиромаштва у 2009. години, када је иста износила 6,9%, у 2010. години долази до раста стопе сиромаштва. Пораст стопе сиромаштва сматра се једном од последица економске кризе која је погодила Републику Србију 2009. године.

МЦР 2: Обезбедити да до 2015. године сви дечаци и девојчице заврше основно образовање

¹⁷ Основни миленијумски циљеви развоја су: 1) Искорењивање сиромаштва и глади, 2) Остваривање универзалног образовања, 3) Родна равноправност и оснаживање жена, 4) Побољшање здравља деце, 5) Унапређење здравља мајки, 6) Сузбијање заразе ХИВ и других заразних болестима 7) Очување животне средине и 8) Развој глобалних партнерстава.

Обухват деце основном школом¹⁸ је у 2010. години био на високом нивоу и износио је 95,9% за целу Републику Србију, а на истом нивоу био је и проценат деце уписане у основну школу у одговарајућем узрасту (95.4%)¹⁹. У истој години проценат деце која завршавају основну школу²⁰ износио је 94%.

Обухват деце средњом школом²¹, у 2010. години износио је 84.6%, а проценат деце која завршавају средњу школу²² 85.5%. При томе је проценат деце уписане у средњу школу у одговарајућем узрасту²³ износио 97.1% (РЗС).

Међутим, нижа стопа уписа у основну школу и тренд опадања обухвата деце основном школом бележи се у руралним областима. Поред деце из сеоских средина основним образовањем недовољно су обухваћена деца из ромске популације (према неким проценама обухват од 70% Такође, проценат деце која завршавају средњу школу значајно је нижи у сеоској популацији -74% у 2009. години (Д.Јовић, 2010).

МЦР 3: Родна равноправност и побољшање положаја жена

Према различитим показатељима, родне неједнакости су још увек присутне у Републици Србији у значајној мери. Жене нису укључене у политичко одлучивање на равноправној основи, оне заостају за мушкарцима у економској партиципацији, а неравноправни односи се у окриљу породичне приватности често испољавају кроз насиље према женама. Након републичких парламентарних избора 2008. године, учешће жена међу посланицима Народне скупштине Републике Србије удвостручено је (повећано са 11% на 22%) у односу на претходни скупштински сазив. Но, циљ од 30% учешћа жена није остварен. Учешће жена у највишим органима извршне власти такође је неповољно. У саставу Владе Републике Србије, у 2009. години налазило се 18% жена. На локалном нивоу власти, жене су чиниле 21% посланика локалних скупштина, а међу председницима општина учествовале само са 4% (Влада Републике Србије, 2010. Напредак у реализацији миленијумских циљева развоја у Републици Србији,).

Када је реч о економској партиципацији, касније ће у приказу стања на тржишту рада овом аспекту бити посвећено више пажње. Овде ваља истаћи да је проценат жена међу запосленим радницима у непољопривредном сектору био у 2010. години на нивоу од 45,6%, а да је удео жена међу предузетницима низак и износио је 28,9% (Секонс.2011. Полазна студија о предузетништву жена у Србији).

---

¹⁸Обухват деце основном школом представља однос броја деце уписане у основну школу и генерације деце 7-14 година.

¹⁹Процент деце уписане у основну школу у одговарајућем узрасту представља однос броја деце уписане у први разред основне школе са генерацијом деце од 7 година.

²⁰Процент деце која завршавају основну школу представља однос броја деце која заврше осми разред основне школе и генерације деце од 14 година.

²¹Обухват деце средњом школом представља однос броја деце уписане у средњу школу и генерације деце 15-18 година.

²²Процент деце која завршавају средњу школу представља однос броја деце која заврше завршни разред средње школе и генерације деце од 18 година.

²³Процент деце уписане у средњу школу у одговарајућем узрасту представља однос броја деце уписане у први разред средње школе са генерацијом деце од 15 година.

МЦР 4: Смањити смртност деце

Показатељи смртности деце указују да се Република Србија налази на нивоу просека за бивше социјалистичке земље које су се прикључиле ЕУ, али да се налази изнад просека за ЕУ 27. Стопа неонаталне смртности износила је у 2010. години 4.6 умрлих на 1.000 живорођених, стопа смртности одојчади 6.7 на 1.000 живорођених, а стопа смртности деце испод 5 година 7.9 умрлих на 1.000 живорођених. Стопа смртности одојчади највиша је у југоисточној Србији (Јабланички, Пиротски и Топлички округ) а најнижа у АП Војводини. Подаци из Истраживања вишеструких показатеља које је спровео УНИЦЕФ указују на значајно већу стопу смртности одојчади и деце испод пет година у ромској популацији (Влада Републике Србије, 2010. Напредак у реализацији миленијумских циљева развоја у Републици Србији)

МЦР 5: Унапредити здравље жена у репродуктивном периоду

Стопа матерналне смртности износила је у 2010. години 17.6 становника на 100.000 живорођених, док је проценат порођаја обављених уз надзор обучених здравствених радника доступан само за 2005. годину и износио је 99%. Према извештају о остваривању МЦР у Републици Србији (Влада Републике Србије, 2010.), однос матерналне смртности био је у Републици Србији доста већи од просека у земљама ЕУ током средине 2000-тих. Међутим, док је у општој популацији регистрован изразито висок обухват порођаја који се обављају у здравственим установама, обухват је нижи у неким маргинализованим друштвеним групама. Такође, истраживање вишеструких показатеља (УНИЦЕФ, 2005.) показало је да обухват порођаја уз присуство обучених здравствених радника у ромској популацији износи 95,4%, а у ромској популацији настањеној у ромским насељима (92,9%), што је нешто ниже у поређењу са просеком у Републици Србији који износи 99%.

МЦР 6: Борба против ХИВ/СИДЕ, туберкулозе и осталих болести

Према подацима за 2010. годину, инциденција оболелих од ХИВ износила је 6.4 становника на милион становника, док је инциденција оболелих од туберкулозе износила 17.4 на 100.000 становника. Како се констатује у Извештају о напретку у реализацији МЦР (Влада Републике Србије, Напредак у реализацији миленијумских циљева развоја у Републици Србији, 2010.), међу оболелима и умрлима од сиде троструко је више мушкараца, а највећи број је у старосној групи од 30 до 39 година. Стопа инциденције, као и стопа морталитета од сиде опадају, а запажено је и да је међу оболелима највећи број интравенских корисника дроге, мада је забележен и пораст удела оних који су се заразили незаштићеним сексуалним односима.

Стопа инциденције туберкулозе у Републици Србији према истом извештају нижа је од стопе која се бележи у бившим социјалистичким земљама које су постале чланице ЕУ, али је изнад просечне стопе у ЕУ 27.

МЦР 7: Осигурати одрживост животне средине

У 2009. години улагања намењена заштити животне средине износила су 0.5% у односу на остварени БДП. Извештај о напретку у остваривању миленијумских циљева развоја

у Републици Србији забележен је напредак у водоснабдевању становништва из јавне водоводне мреже, у побољшању квалитета воде за пићем као и одређен напредак у прикључивању на јавну канализациону мрежу. Међутим, пречишћавање комуналних отпадних вода, али и инфраструктура за управљање отпадом, и даље остају кључни изазови (Влада Републике Србије, Напредак у реализацији миленијумских циљева развоја у Републици Србији, 2010. година).

МЦР 8: Развијати глобалне партнерске односе ради развоја

Република Србија је у периоду од 2005. до 2008. године остварила динамичан економски раст, висок раст извоза, значајни прилив директних страних инвестиција и побољшање ефикасности привреде. Просечна стопа раста БДП у овом периоду износила је 6% (Влада РС, Напредак у реализацији миленијумских циљева развоја у Републици Србији, 2010. година). Међутим, од 2009. године светска економска криза погађа и Републику Србију и бележи се негативан економски раст од -3,5% (РЗС).

Извоз, који је ионако био знатно мањи од увоза, смањен је у првој половини 2009. године, што је била последица пада извозне тражње, а очекује се да ће прилив директних страних инвестиција по основу приватизације (која је практично окончана), у наредном периоду бити такође мали (Влада Републике Србије, Напредак у реализацији миленијумских циљева развоја у Републици Србији, 2010.).

2.2. РАЗВОЈ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ПРЕМА ПОКАЗАТЕЉИМА ХУМАНОГ РАЗВОЈА

Развијеност се у међународном оквиру УН прати преко индекса хуманог развоја који представља композитни индекс сачињен од следећих компоненти: очекиваног трајања живота на рођењу, просечног броја година школовања, очекиваног трајања школовања и БДП по глави. У 2010. години, вредност овог индекса за Републику Србију износила је 0.735, а на основу те вредности, Република Србија је заузимала 60 место међу 169 ранжираних земаља. Република Србија се према овој вредности сврстава у групу земаља са високим хуманим развојем²⁴ (заједно са рецимо, Хрватском и Бугарском). Када се, међутим, посматрају вредности појединачних компоненти овог индекса, онда се уочава да најнижу вредност бележи економска компонента, те да би повећање БДП по глави довело брзо до приближавања Републике Србије граници веома високог хуманог развоја (УНДП, Програм за развој Уједињених нација, Студија о хуманом развоју, Србија 2010). Поред тога, када се посматрају упоредне вредности индекса за период од 2005. до 2010. године уочава се да се у датом периоду Република Србија померила на ранг листи за једно место ниже.

2.3. РАЗВОЈНИ ТРЕНДОВИ ПРЕМА РАЗВОЈНИМ ИНДИКАТОРИМА ЕУ

Стратегија ЕУ 2020 дефинише индикаторе преко којих се прати остваривање развојних циљева. Развојни трендови у Републици Србији биће посматрани овде према неким од кључних индикатора, пре свега оних који се односе на запошљавање и образовање.

---

²⁴ Изнад ове категорије налази се још категорија земаља са веома високим хуманим развојем у коју спадају најразвијеније земље света.

Стратегија ЕУ 2020 предвиђа да земље чланице до 2020. године остваре опште стопе запослености становништва старог од 20 до 64 године од 75%. У 2010. години ова стопа запослености износила је у ЕУ за мушкарце 75,1%, а за жене 62,1% (Еуростат). У истој години ова стопа износила је у Републици Србији за мушкарце 52,2%, а за жене 43,5% (РЗС).

Удео лица старих од 18 до 24 године која су напустила школу пре завршене основне школе и нису тренутно на обуци или школовању, у укупној популацији исте старости у Републици Србији износила је за мушкарце 1,45%, а за жене 1,33% (РЗС: овај показатељ није упоредив са показатељем ЕУ, због разлика у школским системима).

Удео особа са високим образовањем старости од 30 до 34 године у укупном становништву исте старости, износио је у Републици Србији, у 2010. години 10.6% за мушкарце и 18.6% за жене (РЗС). У истој години вредности овог индикатора у ЕУ износиле су 30.0% за мушкарце и 37.2% за жене (Еуростат).

Стопа ризика од финансијског сиромаштва износила је у 2009. години у Републици Србији 18% (Влада Републике Србије, Први национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у РС, 2010.), док је у ЕУ 27 исте године износила 15.5% (Еуростат).

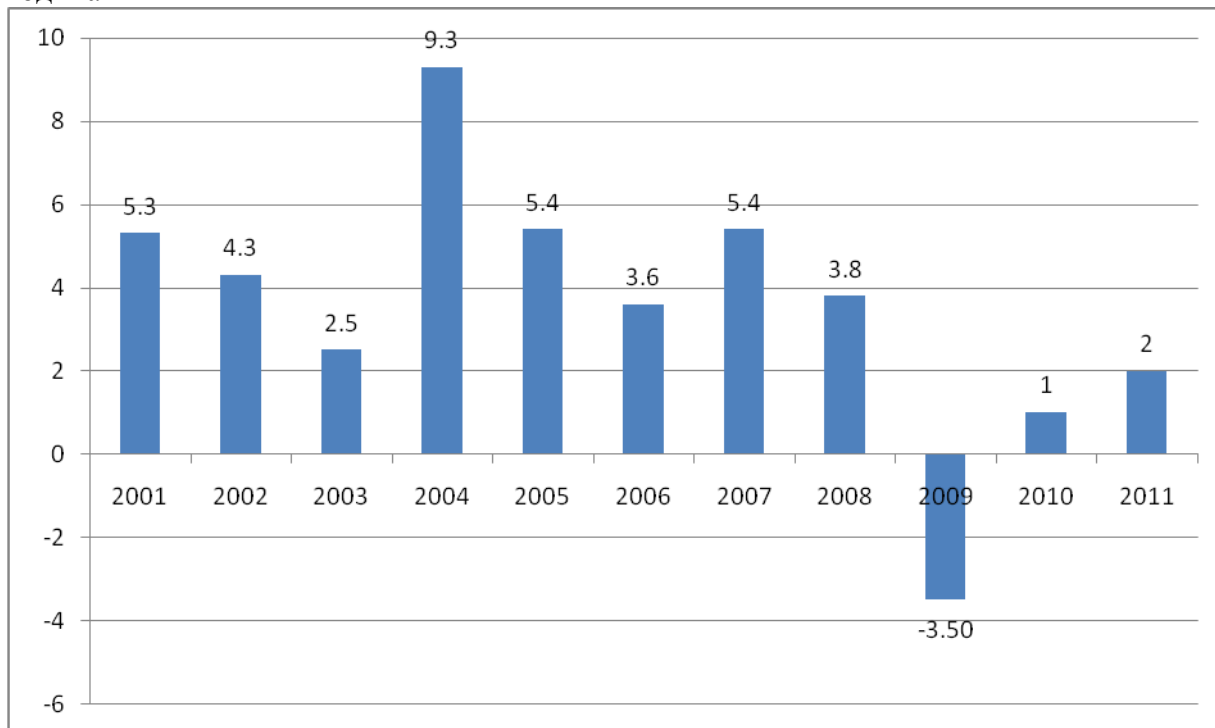
ЦЗ: ЕКОНОМСКИ ФАКТОРИ

Период интензивне транзиције у Републици Србији одвија се са закашњењем у односу на друге земље бившег социјализма (2001-2008). Овај период обележен је динамичним растом БДП (по просечној годишњој стопи од 6%), интензивном приватизацијом, реструктурирањем економије, порастом животног стандарда, али уз истовремени изостанак снажнијег раста запослености. Поред тога, економски развој оствариван је уз све веће регионалне неједнакости, посебно између градских и руралних средина, али и између региона. Генерално позитивне економске трендове прекинула је, а у великој мери и поништила економска криза чији се глобални талас прелио на Републику Србију у 2009. години. Доступни подаци омогућавају добре увиде у економске чиниоце који обележавају контекст унутар кога се одвијају миграције у Републици Србији или према иностранству. Међутим, ови подаци не омогућавају прецизније процене економских добити од миграционих трендова, о чему треба посебно водити рачуна при дефинисању система за праћење миграција.

3.1. МАКРОЕКОНОМСКИ УСЛОВИ

Као што је већ наведено, економски раст у Републици Србији прекинут је ефектима кризе у 2009. години, да би од 2010. године показао постепен опоравак.

Графикон 4: Стопе раста БДП у реалном смислу, у %, Република Србија 2000-2011. година

Извор: Министарство финансија²⁵

²⁵ Подаци доступни на дан 10.08.2011. на адреси:

У 2009. години БДП у Републици Србији износио је 28883,4 мил. еура. БДП по глави је износио 3.945.4 еура (РЗС).

Структура БДП према гранама делатности²⁶ показује доминантно учешће услужних сектора. У 2009. години пољопривреда је учествовала у БДП са 8.0 %, индустрија заједно са рударством, снабдевањем електричном енергијом и водом 19,2%, грађевинарство 4,1%, трговина на велико и мало 9,4%, саобраћај и складиштење 4,7%, услуге смештаја и исхране 1%, информисање и комуникације 4,2%, финансијске делатности и делатност осигурања 3,1%, пословање некретнинама 11%, стручне научне и техничке делатности 3,6%, државна управа и одбрана и обавезно социјално осигурање 3,3%, образовање 4,4%, здравствена и социјална заштита 5,5%, уметност, забава и рекреација 1,3%, остале услужне делатности 1,4% и делатност домаћинства као послодавца, 0,1% (РЗС).

Удар кризе одразио се на неке делатности више него на друге. Најоштрији пад је забележио сектор грађевинарства (-19,7%), потом индустрије (-15,8%), саобраћаја и складиштења (по -10%), трговине (-7,5%) и рударства (-5,1%). Пораст су забележили у значајнијој мери само сектори административних и помоћних усужних делатности (11,3%) и информисања и комуникација (10%).

Стопа инфлације за 2010. годину износила је 10,3% (РЗС).

3.2. КОНКУРЕНТНОСТ ЕКОНОМИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Економија Републике Србије се суочава са проблемима неконкурентности. Према најновијем извештају Светског економског форума за период 2010-2011. Република Србија се на основу вредности индекса конкуритивности налази на 96. месту од 132 рангиране земље (WorldEconomicForum 2010: 15). Као најважнији фактори ниске конкурентности наводе се слаба ефикасност тржишних институција, неразвијена инфраструктура, макроекономска и политичка нестабилност, недостатак радне етике, препреке у доступности капитала и корупција (Е. Јакопин, (2008) у Европска комисија, Социјална заштита и социјално укључивање у Републици Србији.) Слаба конкурентност огледа се и у малом обиму међународне трговине. Обим извоза био је скроман и у 2010. години и износио 29,5% БДП, док је увоз добара и услуга износио 47,2% БДП. Спољнотрговински биланс у 2010. години износио је -17,7(РЗС).

3.3. ЖИВОТНИ СТАНДАРД

Табела 72: Просечне нето зараде у 2010. години износиле су 34.142, 00 динара. Номинални индекс нето зарада за период јануар-децембар 2010. године износио је 107.6, а реални 100.7 (РЗС).

Ланчани индекси потрошачких цена по месецима 2010. (претходни месец = 100)											
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
100.5	100.3	101.2	100.6	101.5	100.4	100.0	101.4	101.3	101.0	101.5	100.3

<http://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/tabele/2011%20jul/Tabela%201%20-%20Osnovni%20makroekonomski%20indikatori.pdf>

²⁶Привредни сектори учествују са 85.7% у укупној вредности БДП.

Извор: РЗС

Раније је већ указано на пораст стопе сиромаштва у 2009. и 2010. години. Ови подаци указују на поновни пад животног стандарда након неколико година побољшања, што може представљати важан фактор у подстицању на миграрање, посебно у мање развијеним подручјима.

3.4. ПОВЕЋАЊЕ РЕГИОНАЛНИХ НЕЈЕДНАКОСТИ

Током претходне деценије повећане су и регионалне неједнакости. Заправо, Република Србија представља једну од земаља са најизраженијим регионалним неједнакостима у Европи. Оне се крећу у распону 1:7 на нивоу општина и 1:3 на нивоу округа. Географски, неједнакости су веома изражене између подручја метрополе (Београда), Централне Србије и подручја АП Војводине са једне стране и неразвијених подручја на југу, истоку и западу Републике Србије које одликују процеси депопулације, деиндустријализације, високе стопе незапослености, ослањање на пољопривредну производњу у оквиру малих газдинстава и изражено рурално сиромаштво. Бруто додата вредност по становнику била је више него двоструко већа у Београдском региону у односу на просек Републике Србије, а 7 пута већа у односу на јужни регион (УНДП, Студија о хуманом развоју – Србија 2010.).

Описани економски аспекти представљају претежно контекстуалне услове и факторе који делују у правцу подстицања на миграције због неповољних услова створених негативним трендовима економског раста, недовољно динамичним и конкурентним економским окружењем, као и падом животног стандарда. Међутим, када се анализирају економски аспекти миграција, потребно је обратити пажњу и на економске последице миграција, које се не испољавају нужно увек нити претежно као негативне (у смислу одлива радне снаге, депопулације појединих подручја па стога и замирање економске активности), већ и као позитивне. Нажалост, доступни подаци не омогућавају довољно прецизне увиде у ове различите аспекте који би омогућили квалитетнију анализу добити и трошкова од миграција.

3.5. ЕКОНОМСКЕ ДОБИТИ ОД МИГРАЦИЈА – ДОЗНАКЕ ИЗ ИНОСТРАНСТВА

Један од потенцијално повољних ефеката међународних миграција су дознаке које емигранти шаљу члановима својих породица или другим припадницима својих социјалних мрежа у земљи порекла. Према подацима Светске банке за 2010. годину, Република Србија је заузимала 20 место у свету према висини дознака примљених из иностранства, које су износиле 5,6 милијарди долара (Светска банка, 2011:13). Према истом извору, у 2009. години дознаке су чиниле 13% БДП у Републици Србији.

Према подацима Министарства вера идијаспоре, највећи прилив девизних дознака потиче из земаља у којима живи највећи део дијаспоре, као што су СР Немачка, Аустрија, Швајцарска, САД, Француска. Прилив новца из ових земаља износи 32,2 % укупног

прилива девизних дознака. Имајући у виду економске параметре српске привреде, оцењује се да новчане дознаке представљају један од важних стубова макроекономске стабилности Србије. Трансфер дознака у периоду од 2000. до данас чинио је 13,7% БДП-а. Учешће дознака у БДП-у је 2,5 пута веће од учешћа страних директних инвестиција у последњих десет година, док је у последњих пет година, просечно учешће новчаних дознака у БДП-у износило 15,3%. Сваки грађанин по овом основу, у просеку из иностранства добије 700 долара годишње. Процењује се да већи део овог новца одлази у потрошњу, а веома мали у производњу и инвестиције. Од 2000. године до сада дијаспора је инвестирала 550 милиона долара у привреду и оснивањем малих и средњих предузећа запослила око 25.000 људи. А када се узме у обзир да дијаспора улаже у крајеве Републике Србије из којих је отишла, онда се јавља проблем неравномерног регионалног улагања и развоја Републике Србије. Ипак, највећи проблем је што се велики део новца преноси неформалним каналима (аутобусима, авионима, преко рођака и пријатеља) (извор: Министарство вера и дијаспоре).

У процени економских ефеката миграција, такође би било потребно узети у обзир показатеље који се односе на економски допринос имиграната у Републици Србији, попут њиховог учешћа у производњи економских вредности, плаћање пореза и сл. Нажалост, ови подаци за сада нису доступни.

Ц4: СТАЊЕ И ТРЕНДОВИ НА ТРЖИШТУ РАДА

Проблеми неодговарајућег економског раста генерисани слабом конкурентношћу привреде, великом уделу јавне потрошње у БДП-у а недовољном уделу инвестиционих улагања, као и ограниченом обиму страних директних инвестиција (СДИ), имају за исход мањи обим понуде радних места од понуде радне снаге. То на тржишту рада ствара услове појачане конкуренције у којој маргинализоване групе, као и они који први пут улазе у потрагу за запослењем имају упоредно неповољније шансе.

4.1. ПОКАЗАТЕЉИ АКТИВНОСТИ И ЗАПОСЛЕНОСТИ

Основни показатељи стања на тржишту рада указују на готово континуирано погоршање (изузев благог побољшања у 2007. и 2008. години), током читавог периода после 2000. године²⁷: стопе активности и запослености опадају, а стопе незапослености и неактивности расту.

Стопе активности становништва радног узраста (15-64) у 2010. години износиле су 59,0% за укупно становништво радног узраста, 67,3% мушкарце, а 50,8% за жене. Стопе запослености такође указују на велике родне разлике у учешћу на тржишту рада, и износиле су за мушкарце радног узраста 54,4%, а за жене овог узраста 40,1%. Велике разлике у стопама запослености показују се између категорија становништва различитог образовања, при чему су најниже за становништво без школе (13,2%), а највише за факултетски образовано становништво (73,4%) (РЗС, АРС, 2010).

²⁷Подаци о основним индикаторима тржишта рада за период 2000-2010 налази се у саопштењу РЗС, Анкета о радној снази, 2010: 10.

Секторска структура запослених жена и мушкараца радног узраста значајно се разликује. У укупној запослености жена, сектор услуга²⁸ учествује са 58,1%, индустрија са 13,5% а пољопривреда са 16,9%, док остали сектори бележе мало појединачно учешће. Код запослених мушкараца највеће учешће такође бележи сектор услуга, али са 32,0%, док прерађивачка индустрија и пољопривреда бележе веће учешће него код жена (20,7%, односно 19,7%%). Разлике су значајне и између запослених у градским и не-градским насељима. Запосленост у пољопривреди код првих учествује само са 3,4% у укупној запослености, док код других бележи учешће чак од 38,6%. Остали сектори значајно су мање заступљени у запослености ванградског становништва, него у запослености градског.

Међу запосленим лицима радног узраста (15-64 године) samozапослени са запосленима чине 3,9%, samozапослени без запослених 18,2%, запослени радници 71,1% а помажући чланови у породичном послу 6,8% (РЗС, АРС, 2010: 20).

4.2. КАРАКТЕРИСТИКЕ НЕЗАПОСЛЕНОСТИ

Стопе незапослености становништва радног узраста (15-64) у 2010. години износиле су 19,2% за мушкарце, а 21,0% за жене. Веће стопе незапослености забележене су у градским подручјима (21,6%) него ванградским (17,8%) (РЗС, АРС, 2010).

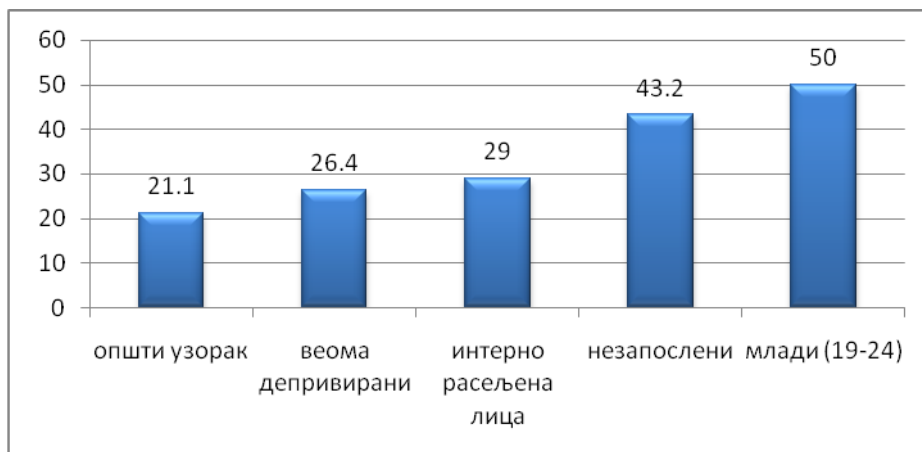
4.3. ОДЛИВ РАДНЕ СНАГЕ

Један од могућих исхода неповољног економског окружења и слабих шанси за укључивање на тржиште рада јесте тежња ка миграцији из земље у потрази за бољим животним шансама, укључујући и оне везане за запослење и обезбеђивање бољег животног стандарда. Према подацима Студије о хуманом развоју (УНДП, 2011.) 19% испитаника је навело да ће вероватно отићи у иностранство у потрази за запослењем. Трећина међу њима је спремна да се одсели у иностранство како би радила и на пословима испод својих квалификација али за већу плату. Према подацима из истог истраживања, трећина испитаника је већ боравила у иностранству дуже од три месеца, и то углавном због потраге за запослењем.

Графикон 5: Лица која су исказала спремност да емигрирају из Републике Србије

---

²⁸ У сектор услуга укључене су следећа гране делатности: трговина на велико и мало, услуге смештаја и исхране, информисање и комуникације, финансијске делатности, осигурање, пословање некретнинама, стручне, научне и техничке делатности, административне и помоћне услужне делатности, образовање, здравствена и социјална заштита, уметност, забава и рекреација и остале услужне делатности.

Извор: УНДП, Студија о хуманом развоју – Србија 2010.

Такође рурална популација показује већу спремност ка миграцији него урбана (21% према 17%), а када се посматра образовни профил потенцијалних миграната уочава се њихова највећа заступљеност у групама са средњим општим образовањем (23%), али и групи са постдипломским нивоом образовања (31%).(УНДП, 2011.)

Ц5: РАЗВИЈЕНОСТ И ДОСТУПНОСТ СОЦИЈАЛНИХ УСЛУГА

Доступност социјалних услуга и њихов квалитет такође су важни аспекти социо-економског контекста и могу играти улогу у доношењу одлуке да се мигрира. Од понуде квалитетних образовних услуга зависе и шансе за позиционирањем на тржишту рада док од понуде услуга здравствене и социјалне заштите зависи укупан квалитет живота, посебно за економски угрожене категорије становништва, као и оне које се суочавају са различитим (не само материјалним) формама социјалних ризика.

5.1. УКЉУЧЕНОСТ У ОБРАЗОВНИ СИСТЕМ И КВАЛИТЕТ ОБРАЗОВАЊА

Раније изложени подаци указали су да је обухват основним образовањем готово потпун у општој популацији, те да се са нешто нижим обухватом суочавају поједине рањиве групе попут сеоског и ромског становништва. Међутим, поједини подаци указују на проблем недовољног квалитета образовања, мерено постигнућима на ПИСА и ТИМСС тестовима. Подаци показују да су резултати ученика из Републике Србије нижи од међународних просека на овим тестовима. Ученици у Републици Србији показују значајно нижу функционалну писменост, односно способност да стечена знања и вештине примене у кључним областима и разноврсним ситуацијама, као и да анализирају, закључују и саопштавају закључке, решавају различите проблемске ситуације. Осим што су углавном испод просека (нашој деци била би потребна једна школска година да постигну просек својих вршњака у земљама са квалитетнијим образовањем), постигнућа наших ученика показују и тренд опадања (Влада Републике Србије, Први национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у Републици Србији, 2010).

Поред тога, доступност додатних облика образовања, који су такође од изузетног значаја за развој хуманог капитала који представља важан фактор развоја, изузетно је мала у подручјима ван градских. То умањује потенцијал за развој иначе мање развијених сеоских подручја.

5.2. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Слични проблеми се запажају и у понуди услуга здравствене заштите. У Републици Србији је у 2009. години на једног лекара долазило 352 становника. Доступност и квалитет услуга здравствене заштите у сеоским срединама су неповољни, а често и у градским, изван области примарне здравствене заштите. Здравствено осигурање има широки обухват, али ипак и у условима релативно лако остваривог здравственог осигурања, поједине рањиве групе становништва (Роми, сиромашно становништво руралних области) остају изван овог облика осигурања.

5.3. Социјална заштита

Доступност социјалне заштите може се сагледати преко материјалних давања и преко расположивих услуга за подршку у случајевима различитих врста социјалних ризика. Материјална давања, изузев неких облика једнократне материјалне помоћи се расподељују са централног државног нивоа, док се услуге социјалне заштите, изузев појединих облика смештаја (домови за одрасла и стара лица, децу без родитељског старања и становање уз подршку за особе за инвалидитетом) обезбеђују на локалном нивоу и веома зависе од локалних буџета и политика.

У наредној табели приказан је број корисника (појединаца и породица) различитих облика материјалне помоћи са централног државног нивоа.

Табела 73: Број корисника материјалних облика социјалне заштите, 2010. година

Облици материјалних давања	Укупно	Градска подручја	Остала подручја
МОП – број корисника	178.786	80.435	98.351
Дечји додаток – број деце	384.836	204.625	180.211
Помоћ и нега другог лица	50.644	24.431	26.213
МОП – број породица	70.891	23.261	47.631
Дечји додаток – број породица	203.728	87.796	115.932

Извор: Министарство рада и социјалне политике

Када је у питању доступност услуга социјалне заштите, истраживање о социјалној искључености у руралним подручјима Републике Србије забележило је далеко мању доступност ових услуга у руралним подручјима, што ствара посебна оптерећења на сеоско становништво које претежно самостално брине о различитим социјалним проблемима (присуство старих, слабо покретних, тешко болесних особа са инвалидитетом, деце са сметњама у развоју, породичним проблемима, проблемима у понашању адолесцената и сл.) у оквиру породичних и других неформалних мрежа подршке (С.Цвејић и др, 2010.).

Ц6: ЗАКЉУЧАК

У светлу описаних карактеристика социо-економских услова у Републици Србији, фактора и последица миграција, сами миграциони трендови описани у претходном поглављу постају разумљивији. Услед неповољних економских трендова обележених нестабилним економским растом, недовољно динамичним економским процесима, слабом конкурентношћу економије Републике Србије, одсуством креирања радних места и генерално неповољним трендовима на тржишту рада, дисконтинуираним развојним процесима и променљивим животним стандардом, Република Србија више представља земљу извора миграција него привлачну земљу дестинације.

На миграције свакако утичу и други фактори осим потисних, а то су отвореност развијенијих земаља земаља дестинације за пријем нових миграната, доступност ресурса за мигрирање, развијеност мрежа подршке за мигрирање и сл. Услед тога, процене о миграционом потенцијалу треба узети са извесном дозом опреза.

Подаци доступни за процене узрока и последица миграција, као и добити и губитака од миграција нису доступни у потребној мери. Услед тога емпиријска основа за праћење миграција са становишта унапређења развојних потенцијала у Републици Србији и социјалне интеграције миграната није довољно квалитетна. Стога је важно унапредити систем праћења који би омогућио прецизније мерење економских и социјалних последица међународних и унутрашњих миграција. Малобројни доступни подаци указују да је потенцијално велика добит од дознака из иностранства у значајној мери спутана тиме што се ова средства усмеравају у потрошњу а не инвестиције.

ДЕО Д: ПОЛИТИКА УПРАВЉАЊА МИГРАЦИЈАМА

Д1: Међународни и национални нормативни оквир за регулисање миграција

У Републици Србији нормативни оквир за регулисање миграцијама у себи има две компоненте – међународну и националну. Највиши правни акт Републике Србије је Устав из 2006. године („Службени гласник РС”, број 98/06). После Устава по својој правној снази следе потврђени међународни уговори (мултилатерални или билатерални), а затим следе закони и са њима усклађени подзаконски акти.

1.1 МЕЂУНАРОДНИ НОРМАТИВНИ ОКВИР

За област управљања миграцијама битни су следећи ратификовани мултилатерални међународни уговори:

- Међународни пакт о грађанским и политичким правима („Службени лист СФРЈ”, број 7/71 и „Службени лист СРЈ”, број 4/01);
- Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима („Службени лист СФРЈ”, број 7/71);
- Уредба о ратификацији Конвенције о статусу избеглица са завршним актом Конференције опуномоћеника Уједињених нација о статусу избеглица („Службени лист ФНРЈ — Међународни уговори”, број 7/60);
- Уредба о ратификацији Протокола о статусу избеглица („Службени лист СФРЈ — Међународни уговори и други споразуми”, број 15/67);
- Уредба о ратификацији Конвенције о правном положају лица без држављанства и Завршног акта Конференције Уједињених нација о правном положају лица без држављанства („Службени лист ФНРЈ — Међународни уговори”, број 9/59);
- Закон о ратификацији Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације („Службени лист СФРЈ — Међународни уговори и други споразуми”, број 6/67);
- Закон о ратификацији Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена („Службени лист СФРЈ — Међународни уговори”, број 11/81);
- Закон о ратификацији Конвенције против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Службени лист СФРЈ — Међународни

уговори”, број 9/91 и „Службени лист СЦГ — Међународни уговори”, бр. 16/05 и 2/06);

- Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима детета („Службени лист СФРЈ — Међународни уговори”, број 15/90 и „Службени лист СРЈ — Међународни уговори”, бр. 4/96 и 2/97);
- Закон о потврђивању Конвенције о правима особа са инвалидитетом („Службени лист гласник РС — Међународни уговори”, број 42/09);
- Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, измењене у складу са Протоколом број 11, Протокола уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, Протокола број 4 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода којим се обезбеђују извесна права и слободе који нису укључени у Конвенцију и Први Протокол уз њу, Протокола број 6 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода о укидању смртне казне, Протокола број 7 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, Протокола број 12 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и Протокола број 13 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода о укидању смртне казне у свим околностима („Службени лист СЦГ — Међународни уговори”, бр. 9/03, 5/05 и 7/05 и „Службени гласник РС — Међународни уговори”, бр. 12/10);
- Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о борби против трговине људима („Службени гласник РС — Међународни уговори”, број 19/09);
- Уредба о ратификацији Конвенције Међународне организације рада, број 97, о миграцији у циљу запошљавања („Службени лист ФНРЈ — Међународни уговори”, број 3/62);
- Закон о ратификацији Конвенције Међународне организације рада, број 143, о миграцијама у условима злоупотреба и унапређењу једнаких могућности и третмана радника миграната („Службени лист СФРЈ — Међународни уговори”, број 12/80);
- Закон о потврђивању Конвенције Уједињених нација против транснационалног организованог криминала и допунских протокола („Службени лист СРЈ — Међународни уговори”, број 6/01).

Од билатералних споразума изузетно су битни они који се односе на реадмисију. Потписивањем Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве, Република Србија је престала да примењује низ већ ратификованих споразума о реадмисији са великим бројем земаља ЕУ, тако да су се у 2010. години примењивали следећи споразуми о реадмисији:

- 1) Споразум између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 103/07)

- 2) Споразум између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Краљевине Данске о враћању и прихватању лица која не испуњавају или више не испуњавају услове за улазак или боравак на територији друге државе („Службени лист СРЈ - Међународни уговори”, број 12/02);
- 3) Споразум између Републике Србије и Краљевине Норвешке о реадмисији лица која незаконито бораве („Службени гласник РС - Међународни уговори”, 19/10)
- 4) Споразум између Републике Србије и Швајцарске Конфедерације о реадмисији лица која незаконито бораве, са Протоколом о примени споразума („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 19/10)
- 5) Споразум између Савета министара Србије и Црне Горе и Владе Канаде о враћању и прихватању лица која не испуњавају или више не испуњавају услове за улазак или боравак на територији друге државе, са Протоколом („Службени лист СЦГ - Међународни уговори”, број 3/06)
- 6) Споразум између Савета министара Србије и Црне Горе и Вијећа министара Босне и Херцеговине о враћању и прихватању лица која не испуњавају или више не испуњавају услове за улазак или боравак на територији друге државе, са Протоколом („Службени лист СЦГ - Међународни уговори”, број 22/04)
- 7) Споразум између Владе Републике Србије и Владе Републике Хрватске о предаји и прихвату лица чији је улазак или боравак нелегалан, са Протоколом о спровођењу споразума („Сл. гласник РС - Међународни уговори”, број 19/10).

Поред споразума који се односе на реадмисију, битно је истаћи да Република Србија примењује и велики број билатералних споразума о социјалном осигурању.

1.2. НАЦИОНАЛНИ НОРМАТИВНИ ОКВИР

Постоји више закона и подзаконских аката који су битни за област управљања миграцијама. Битно је поменути следеће законе:

- Закон о странцима („Службени гласник РС”, број 97/08);
- Закон о заштити државне границе („Службени гласник РС”, број 97/08);
- Закон о избеглицама („Службени гласник РС”, број 18/92, „Службени лист СРЈ”, број 42/02 — СУС и „Службени гласник РС”, бр.45/02 и 30/10);
- Закон о азилу („Службени гласник РС”, број 109/07);
- Закон о условима за заснивање радног односа са страним држављанима („Службени лист СФРЈ”, бр. 11/78 и 64/89, „Службени гласник СРЈ”, бр.42/92, 24/94 и 28/96 и „Службени гласник РС”, број 101/05);
- Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 88/10);
- Закон о заштити грађана Савезне Републике Југославије на раду у иностранству („Службени лист СРЈ”, број 24/98 и „Службени гласник РС”, бр.101/05 и 36/09);
- Закон о здравственој заштити („Службени гласник РС”, бр. 107/05, 72/09, 88/10 и 99/10 - др. закон);
- Закон о здравственом осигурању („Службени гласник РС”, бр. 107/05, 109/05 - исправка и 106/06);
- Закон о држављанству Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 90/07);
- Закон о личној карти („Службени гласник РС”, број 62/06);
- Закон о путним исправама („Службени гласник РС”, бр. 90/07, 116/08, 104/09 и 76/10);

- Закон о матичним књигама („Службени гласник РС”, број 20/09);
- Закон о пребивалишту и боравишту грађана („Службени гласник СРС”, бр. 42/77 и 25/89 и „Службени гласник РС”, бр. 53/93, 67/93, 48/94, 17/99, 33/99 и 101/05);
- Закон о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС”, бр. 34/03, 64/04 - одлука УСРС, 84/04 - др. закон, 85/05, 101/05 - др. закон, 63/06 - одлука УСРС, 106/06 - одлука УСРС 5/09, 107/09 и 101/10);
- Закон о дијаспори и Србима у региону („Службени гласник РС”, број 88/09);
- Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, број 72/09);
- Закон о основној школи („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94, 66/94 - одлука УСРС, 22/02, 62/03 - др. закон, 64/03, 101/05 - др. закон и 72/09 - др. закон);
- Закон о средњој школи („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94, 24/96, 23/02, 25/02 - испр., 62/03 - др. закон, 64/03 - испр. др. закона, 101/05 - др. закон и 72/09 - др. закон);
- Закон о високом образовању („Службени гласник РС”, бр. 76/05, 100/07 - аутентично тумачење, 97/08 и 44/10);
- Закон о социјалној заштити и обезбеђивању социјалне сигурности грађана („Службени гласник РС”, бр. 36/91, 79/91, 33/93, 53/93, 67/93, 46/94, 48/94, 52/96, 29/01, 84/04, 101/05 - др. закон и 115/05);
- Закон о социјалном становању („Службени гласник РС”, број 72/09);
- Кривични законик („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05 - исправка, 107/05 - исправка 72/09 и 111/09);
- Закон о финансијској подршци породице са децом („Службени гласник РС”, бр. 16/02, 115/05 и 107/09).

Д2: Институционални оквир за управљање миграцијама у Републици Србији

У 2010. године институционални оквир у Републици Србији у области управљања миграцијама био је дефинисан у складу са надлежностима и задужењима која су одређени органи државне управе имали у области миграција у складу са Законом о министарствима („Службени гласник РС”, бр. 65/08, 36/09 – др. закон, 73/10 – др.закон), Законом о азилу Законом о странцима, Законом о избеглицама и разним стратегијама Владе Републике Србије.

Министарство унутрашњих послова је задужено за: безбедност државне границе и контролу преласка границе и кретања и боравка у граничном појасу; боравак странаца; држављанство; пребивалиште и боравиште грађана; личне карте и путне исправе; међународну помоћ и друге облике међународне сарадње у области унутрашњих послова, укључујући и реадмисију; илегалне миграције; азил; управно решавање у другостепеном поступку по основу прописа о избеглицама.

Комесаријат за избеглице је задужен за: обављање стручних и других послова који се односе на збрињавање, повратак и интеграцију лица која су на основу Закона о избеглицама добила статус избеглице; утврђивање статуса избеглице и вођење евиденције избеглих и интерно расељених лица; збрињавање избеглица; усклађивање пружања помоћи од стране других органа и организација у земљи и иностранству;

обезбеђивање смештаја, односно размештаја избеглица на подручја јединица локалне самоуправе; обезбеђивање помоћи избеглицама у процесу повратка и реинтеграције избеглица; решавање стамбених потреба избеглица у складу са Законом о избеглицама; обезбеђивање смештаја тражиоцима азила у центру за азил и руководјење центром за азил; обезбеђивање примарног смештаја у пренамењеним колективним центрима за повратнике по основу споразума о реадмисији; збрињавање и заштиту права интерно расељених лица; обављање стручних, оперативних и административно-техничких послова за Координационо тело за праћење и управљање миграцијама.

Министарство спољних послова задужено је за: заштиту права и интереса Републике Србије и њених држављана и правних лица у иностранству; издавање виза путем дипломатско конзуларне-мреже, уз претходно прибављену одговарајућу сагласност Министарства унутрашњих послова; вођење у електронској форми у виду базе података евиденције издатих виза, односно евиденције одбијених захтева за издавање визе; издавање бесплатних путних докумената српским држављанима – жртвама трговине људима који су спашени у иностранству.

Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу задужено је за: заштиту и унапређење људских и мањинских права, што укључује и права угрожених мигрантских група, као што су избегла и расељена лица, повратници по споразумима о реадмисији и азиланти; праћење, надзор и усклађивање државног правног оквира са међународним уговорима и другим међународним актима у вези са људским и мањинским правима; усклађивање рада органа државне управе у области заштите људских права; обављање послова који се односе на антидискриминациону политику и пружање помоћи угроженим мигрантским групама, посебно када се ради о повратницима који се у земљу враћају на основу споразума о реадмисији.

Министарство економије и регионалног развоја задужено је за: запошљавање у земљи и иностранству и упућивање незапослених грађана на рад у иностранство; праћење стања и кретања на тржишту рада у земљи и иностранству; евиденције у области запошљавања; предлагање и праћење спровођења стратегија у области миграција на тржишту рада; учествовање у припреми, закључивању и примени међународних уговора о социјалном осигурању; закључивању уговора о запошљавању са иностраним послодавцима и других уговора у вези запошљавања; усаглашавање са европским законодавством и стандардима из области запошљавања и праћење примене међународних конвенција.

Министарство рада и социјалне политике задужено је за: остваривање права из радног односа радника привремено запослених у иностранству; заштиту грађана запослених у иностранству; закључивање споразума о упућивању запослених на рад у иностранство и упућивање запослених на привремени рад у иностранство; антидискриминациону политику; систем социјалне заштите; остваривање права и интеграцију избеглих и расељених лица, повратника по основу споразума о реадмисији, ромског становништва и других социјално угрожених група; учествовање у припреми, закључивању и примени међународних уговора о социјалном осигурању.

Министарство вера и дијаспоре задужено је за: положај држављана Републике Србије који живе изван Републике Србије; побољшање услова за остварење бирачког права

држављана Републике Србије који живе у иностранству; побољшање веза исељеника, држављана Републике Србије који живе у иностранству, и њихових организација с Републиком Србијом; информисање исељеника, држављана Републике Србије у иностранству, о политици Републике Србије; стварање услова за укључивање исељеника, лица српског порекла и држављана Републике Србије који живе у иностранству у политички, економски и културни живот Републике Србије и њихов повратак у Републику Србију.

Републички завод за статистику задужен је за: израђивање методологије, прикупљање, обраду, статистичку анализу и објављивање статистичких података; припремање и доношење јединствених статистичких стандарда; сарадњу и стручну координацију са органима и организацијама овлашћеним за вршење статистичких истраживања; сарадњу са међународним организацијама ради стандардизације и обезбеђивања упоредивости података.

Министарство просвете и науке задужено је за: допунско образовање деце домаћих држављана у иностранству и нострификацију и еквиваленцију јавних исправа стечених у иностранству.

Министарство здравља задужено је за: учествовање у припреми и спровођењу међународних споразума о обавезном социјалном осигурању и здравственој заштити странаца.

Министарство за Косово и Метохију задужено је за: сарадњу с Комесаријатом за избеглице у делу који се односи на интерно расељена лица са Косова и Метохије; одрживи повратак и опстанак интерно расељених на Косову и Метохији и остваривање и заштиту права повратника на АП Косово и Метохију.

Одређена тела основана одлукама Владе Републике Србије имају надлежности у области управљања миграцијама. Међу њима најбитније је **Координационо тело за праћење и управљање миграцијама**, основано у фебруару 2009. године одлуком Владе Републике Србије („Службени гласник РС”, број 13/09) у чијем саставу се налазе потпредседник Владе задужен за социјалну политику и друштвене делатности, који руководи радом Координационог тела, и осам министара који су у оквиру свог ресора надлежни за поједине аспекте миграција (министар унутрашњих послова, министар за науку и технолошки развој, министар економије и регионалног развоја, министар спољних послова, министар рада и социјалне политике, министар за дијаспору, министар за људска и мањинска права и министар за Косово и Метохију. У раду Координационог тела учествује и Комесар за избеглице. Предвиђено је да Координационо тело својом активношћу обезбеди јединствену политику и усаглашавање активности надлежних министарстава у области миграција, кроз усмеравање рада министарстава и посебних организација.

Од осталих тела основаних одлукама Владе Републике Србије потребно је поменути **Савет за интеграцију повратника по основу споразума о реадмисији, Савет за борбу против трговине људима и Савет за супростављање илегалним миграцијама**

ДЗ: Националне политике управљања миграцијама

Унутар институционалног оквира за управљање миграцијама различита министарства су надлежна за разне категорије миграната док су националне политике за управљање миграцијама дефинисане бројним секторским стратегијама, које су касније детаљно разрађене кроз конкретне активности у акционим плановима.

Секторске стратегије које се директно односе на групе миграната и систем управљања миграцијама су: Стратегија супростављања илегалним миграцијама у Републици Србији за период 2009–2014. године („Службени гласник РС”, број 25/09); Стратегија реинтеграције повратника по основу Споразума о реадмисији („Службени гласник РС”, број 15/09); Стратегија интегрисаног управљања границом у Републици Србији („Службени гласник РС”, број 11/06); Стратегија борбе против трговине људима у Републици Србији („Службени гласник РС”, број 111/06); Стратегија одрживог опстанка и повратка на Косово и Метохију („Службени гласник РС”, број 32/10). Поред секторских стратегија, за свеобухватан и кохерентан систем управљања миграцијама су изузетно значајне следеће стратегије: Стратегија за унапређивање положаја Рома у Републици Србији („Службени гласник РС”, број 27/09); Стратегија јавног здравља Републике Србије („Службени гласник РС”, број 22/09); Национална стратегија одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08); Национална стратегија за младе („Службени гласник РС”, број 55/08); Национална стратегија запошљавања за период 2005 – 2010. године (усвојена априла 2005. године); Национална стратегија за борбу против организованог криминала („Службени гласник РС”, број 23/09).

Чињеница да су послови миграција подељени између више министарстава је делимично последица како комплексне природе миграција која се често налази у надлежности више државних органа, тако бурних миграционих кретања у Републици Србији у последњих двадесет година, од значајне емиграције и одлива мозгова, унутрашњих миграција, до присуства великог броја присилних миграната – избеглица из СФРЈ, тражилаца азила из других земаља и повратника по основу споразума о реадмисији.

У досадашњем функционисању система управљања миграцијама уочен је недостатак заједничке имплементационе политике и међусобне координације институција, па је Влада Републике Србије идентификовала потребу за доношењем једне кровне стратегије која ће објединити досадашње политике, унапредити оквир за управљање миграцијама и поставити стратешке циљеве у области миграционе политике. Стратегија за управљање миграцијама наводи да управљање миграцијама мора бити усклађено са правним тековинама ЕУ у области миграција, демографским трендовима у Републици Србији и дугорочним потребама развоја Републике Србије. Вредности на којима се темељи миграциона политика су сигурност државних граница и грађана, поштовање права и слобода свих миграната, поштовање међународног права у области миграција.

Формирањем Координационог тела за праћење и управљање миграцијама 2009. године као међуминистарског органа који окупља осам министарстава укључених у послове битне за миграције, а чијим радом председава потпредседник Владе Републике Србије, учињен језначајан институционални корак ка успостављању уређеног система за

управљање миграцијама на централном нивоу. На локалном нивоу су развијени механизми за имплементацију миграционих политика. У 125 јединица локалне самоуправе формирана су локални савети за миграције у чијем саставу су представници различитих институција на локалном нивоу од значаја за остваривање права миграната, а у циљу координације активности на локалном нивоу. Ради се о представницима општинске управе, полицијске управе, службе за запошљавање, школске управе, поверника за избеглице, здравственог центра, центра за социјални рад, црвеног крста и организација цивилног друштва. У предстојећем периоду потребно је радити на потпунијем укључивању свих актера који учествују у спровођењу политика на локалном нивоу како би се обезбедило уједначено спровођење Стратегије о управљању миграцијама, поштовање права миграната и благовремено и квалитетно извештавање.

Од конкретних акционих планова, битних за област миграција у 2010. години усвојен је Акциони план за спровођење Стратегије за супротстављање илегалним миграцијама у Републици Србији за период од 2009. до 2014. године и Национални акциони план запошљавања за 2010. годину.

Такође, у 2010. години област регулисања дијаспоре унапређена је доношењем Закона о дијаспори и Србима у региону чиме је регулисан начин очувања, јачања и остваривања веза дијаспоре и Срба у региону са матичном државом, надлежност и међусобни однос органа Републике Србије у обављању послова у области односа са дијаспором и Србима у региону, конституисање и надлежност Скупштине дијаспоре и Срба у региону, оснивање Буџетског фонда за дијаспору и Србе у региону, оснивање Савета за односе са Србима у региону и Савета за дијаспору, евидентирање организација у дијаспори и Срба у региону и додела националних признања у области односа матичне државе и дијаспоре, као и матичне државе и Срба у региону.

ЛИТЕРАТУРА

- Влада Републике Србије (2010.) Први национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у Републике Србије
- Влада Републике Србије (2010.) Напредак у реализацији миленијумских циљева развоја у Републици Србији
- Е. Јакопин (2008) у Европска комисија, Социјална заштита и социјално укључивање у Републици Србији.
- Д. Јовић. (2010.) Извештај о напретку у реализацији миленијумских циљева развоја. Влада Републике Србије.
- Републички завод за статистику, (2010.) Анкета о радној снази, Саопштење
- Републички завод за статистику, (2010.) Анкета о потрошњи домаћинства, Саопштење
- Републички завод за статистику, (2002) Коначни резултати пописа, Саопштење, Београд.
- Републички завод за статистику, (2011) Попис становништва, домаћинства и станова у Републици Србији, Београд.
- Републички завод за статистику, (2010). Статистички годишњак за 2010. годину, Београд.
- Светска банка, (2011) Migrationandremittancesfactbook 2011.
- Р. Стевановић, (2006) „Мигрантско становништво Србије”, у Пенев, Г. *Становништво и домаћинства Србије према попису 2002*. РЗС, Демографски институт ИДН, Београд.
- Р. Стевановић (1995) „Мигрантско становништво Републике Србије“, у Б. Радивојевић (ур.), *Становништво и домаћинства Републике Србије према попису 1991. године*, РЗС, Београд.
- УНДП, (2011). *Извештај о социјалној укључености и хуманом развоју*, Београд.
- УНДП, (2010). Програм за развој Уједињених нација, Студија о хуманом развоју, Србија
- УНХЦР, (2009) Статистички годишњак.
- С. Цвејић, и др. (2010) *Социјална искљученост у руралним областима Србије*, УНДП, Београд.
- Секонс (2011). Полазна студија о предузетништву жена у Србији

Прилог 1: Листе табела и графикана

Табеле

Табела 1: Издате визе у 2010. години према држављанству подносиоца захтева за визу. Извор: Министарство спољних послова.

Табела 2: Прекогранична покретљивост у Републици Србији у 2010. години. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 3: Имигранти у Републици Србији 2010. и 2009. године према држављанству. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 4: Државе чији су држављани најбројнији у имигрантској популацији у Србији у 2009. и 2010. години. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 5: Најбројнија имигрантска популација у Републици Србији у 2009. и 2010. години, према држављанству и полу. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 6: Лица којима је издато одобрење за привремени боравак први пут, према држављанству, 2010. година. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 7: Одобрења привременог боравка издата први пут према основи одобрења, 2009. и 2010. година. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 8: Одобрења привременог боравка на основу рада издата први пут 2010. године, према држављанству. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 9: Одобрења привременог боравка на основу рада издата први пут 2009. године, према држављанству. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 10: Одобрења привременог боравка на основу спајања породице издата први пут, за 2009. и 2010. годину. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 11: Одобрења привременог боравка на основу школовања издата први пут, за 2009. и 2010. година. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 12: Одобрења привременог боравка издата први пут према полу, за 2009. и 2010. - Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 13: Одобрења привременог боравка важећа на крају 2010. године, према држављанству. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 14: Одобрења привременог боравка важећа на крају 2010. године, према основи одобрења. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 15: Странци стално настањени у Републици Србији, према држављанству у 2010. години. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 16: Странци стално настањени у Републици Србији, према основи настањења у 2010. години. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 17: Страни држављани који су Републици Србији боравили на основу рада у 2010. години, према држављанству. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 18: Странци који су се налазили на евиденцији НСЗ 31.12. 2010. године, према држављанству. Извор: НСЗ.

Табела 19: Странци који су се налазили на евиденцији НСЗ 31.12. 2010. године, према старости. Извор: НСЗ.

Табела 20: Странци који су се налазили на евиденцији НСЗ 31.12. 2010. године према образовању. Извор: НСЗ.

Табела 21: Странци који су се пријавили на евиденцију НСЗ у 2010. години према држављанству. Извор: НСЗ.

Табела 22: Странци са важећим дозволама за привремени боравак на основу школовања, на крају 2010. године, према држављанству. Извор: Министарство унутрашњих послова..

Табела 23: Новопримљени држављани Републике Србије у 2010. години према претходном држављанству. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 24: Држављани Републике Србије који су регистровани као имигранти у земљама ЕУ у 2009. години. Извор: Еуростат

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>

Табела 25: Држављани Републике Србије који живе у државама чланицама ЕУ у 2009. и 2010. години, према полу. Извор: Еуростат

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>

Табела 26: Држављани Републике Србије који живе у државама чланицама ЕУ у 2009. и 2010. години, према старости. Извор: Еуростат

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>

Табела 27: Држављани Републике Србије који су у 2009. години боравили у државама ЕУ на основу одобрења привременог боравка, према земљи дестинације и основи одобрења. Извор: Еуростат.

Табела 28: Држављани Републике Србије који су у 2010. години боравили у државама ЕУ на основу одобрења привременог боравка, према земљи дестинације и основи одобрења. Извор: Еуростат.

Табела 29: Држављани Републике Србије који су имали важећа одобрења привременог боравка у земљама ЕУ, на крају посматраних година. Извор: Еуростат.

Табела 30: Процена величине дијаспоре према земљи дестинације. Извор: Министарство вера и дијаспоре.

Табела 31: Лица чији је улазак у Републику Србију одбијен, према држављанству и разлогу одбијања у 2010. години. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 32: Одбијање уласка у Републику Србију према држављанству лица које је одбијено и разлогу одбијања у 2009. години. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 33: Број лица којима је изречена мера отказа боравка у 2009. и 2010. години, према држављанству. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 34: Број држављана других држава и лица без држављанства којима је изречена заштитна мера удаљења странца са територије Републике Србије, према држављанству, 2010. година. Извор: Министарство правде.

Табела 35: Број држављана других држава и лица без држављанства којима је изречена заштитна мера удаљења странца са територије Републике Србије, према старости, 2010. година. Извор: Министарство правде.

Табела 36: Број држављана других држава и лица без држављанства којима је изречена заштитна мера удаљења странца са територије Републике Србије, према разлогу удаљења, у 2010. години. Извор: Министарство правде.

Табела 37: Држављани других држава и лица без држављанства којима је изречена мера безбедности протеривања из земље због кривичног дела, према старости, 2010. година. Извор: Министарство правде.

Табела 38: Жртве трговине људима према држављанству, у 2009. и 2010. години. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 39: Оштећени кривичним делом трговине људима у 2009. и 2010. години. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 40: Жртве трговине људима према врсти експлоатације и полу у 2009. и 2010. години. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 41: Жртве трговине људима према различитим карактеристикама, период 2004-2011. Извор: Служба за заштиту жртава трговине људима, Министарства рада и социјалне политике

Табела 42: Извршиоци кривичног дела трговине људима према држављанству и полу, 2010. година. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 43: Број осуђујућих пресуда против лица која су починила трговину људима, према старости, 2010 година. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 44: Лица која су изразила намеру да траже азил у Републици Србији у 2010. години према држављанству. Извор: Министарство унутрашњих послова

Табела 45: Исказане намере да се тражи азил према месту изражавања намере, 2010. година. Извор: Министарство унутрашњих послова

Табела 46: Тражиоци азила према држављанству, 2010 година. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 47: Лица која су изразила намеру да траже азил у Републици Србији у 2009. години према држављанству. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 48: Тражиоци азила према држављанству, 2009. година. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 49: Првостепене одлуке о захтевима за азил према врсти одлуке у 2009. и 2010. години. Извор: Министарство унутрашњих послова

Табела 50: Захтеви за реадмисију према држави, полу и старости повратника у 2010. години. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 51: Сагласности за враћање држављана Србије према споразумима о реадмисији у 2010. години. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 52: Повратници који су се вратили у Републику Србију у 2010. години према граничном прелазу, полу и старости. Извор: Министарство унутрашњих послова.

Табела 53: Број држављана Републике Србије који су нелегално боравили у другој држави и који су се вратили у Републику Србију кроз програм асистираниг добровољног повратка у 2010. години, према држави из које су се вратили. Извор: Међународна организација за миграције

Табела 54: Избегличка популација у Републици Србији према држави порекла. Извор: Комесаријат за избеглице.

Табела 55: Избегличка популација у Републици Србији према старости. Извор: Комесаријат за избеглице.

Табела 56: Лица која су изашла из избегличког статуса у 2010. години. Извор: Комесаријат за избеглице.

Табела 57: Програми интеграције. Извор: Комесаријат за избеглице.

Табела 58: Интерно расељена лица са АП Косово и Метохија према етничкој припадности - Извор: Комесаријат за избеглице.

Табела 59: Расељена лица према старости, 2010. Извор: Комесаријат за избеглице.

Табела 60: Програми интеграције расељених лица. Извор: Комесаријат за избеглице.

Табела 61: Интерно расељена лица која су се спонтано вратила на АП Косово и Метохију према старости и општини дестинације, 2010. година. Извор: Министарство за Косово и Метохију

Табела 62: Интерно расељена лица која су се вратила на АП Косово и Метохију у оквиру организованог повратка, у 2010. години. Извор: Министарство за Косово и Метохију

Табела 63: Процене броја становника у Републици Србији за период 2000-2010. према типу насеља. Извор: РЗС.

Табела 64: Упоредни преглед досељеног и одсељеног становништва по полу. Извор: РЗС.

Табела 65: Мигранско становништво село-град, по полу, 2010. година.Извор: РЗС.
Табела 66: Мигрантско становништво по полу, 2010. година. Извор: РЗС.
Табела 67: Мигрантско становништво по старосним групама изражено у %, 2010.година. Извор: РЗС.
Табела 68: Процене становништва Републике Србије према типу насеља, 2010. година.Извор: РЗС.
Табела 69: Функционални континенти становништва у 2010. години. Извор: РЗС.
Табела 70: Структура становништва старог 15 и више година према образовању, полу и типу насеља, 2010. година. Извор: РЗС
Табела 71: Разлика између досељеног и одсељеног становништва према типу насеља. Извор: РЗС.
Табела 72: Просечне нето зараде у 2010. години износиле су 34.142 динара. Номинални индекс нето зарада за период јануар-децембар 2010. године износио је 107.6, а реални 97.2 (РЗС). Извор: РЗС
Табела 73: Број корисника материјалних облика социјалне заштите, 2010. година. Извор: Министарство рада и социјалне политике.

Графикони

Графикон 1: Страни држављани и држављанке стално настањени у Републици Србији 2010. године- Извор: Министарство унутрашњих послова.
Графикон 2: Странци стално настањени у Републици Србији 2010. године, према старости. Извор: Министарство унутрашњих послова.
Графикон 3: Странци који бораве у Републици Србији на основу рада, 2010. година Извор: Министарство унутрашњих послова .
Графикон 4: Стопе раста БДП у реалном смислу, у %, Републици Србији 2000-2011. година Извор: Министарство финансија²⁹
Графикон 5: Лица која су исказала спремност да емигрирају из Републике Србије. Извор: УНДП, Студија о хуманом развоју – Република Србија 2010. година

---

²⁹ Подаци доступни на дан 10.08.2011. на адреси:
<http://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/tabele/2011%20jul/Tabela%201%20-%20Osnovni%20makroekonomski%20indikatori.pdf>